

**ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ:
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΩΤΑΤΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΕΩΣ ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ**

-

**ARCHAEOLOGY AND HISTORY OF THE ANCIENT WORLD:
FROM THE EARLY PREHISTORY TO LATE ANTIQUITY**

ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ

2021 – 2022

ΑΘΗΝΑ 2021

Επιμέλεια Οδηγού Σπουδών

Στ. Κατάκης, Σ. Ψωμά
Χρ. Κούκου

Πληροφορίες/Επικοινωνία

Γραμματεία Μεταπτυχιακών Σπουδών
Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Τηλ. 210 7277319, 210 7277887
E-mail: PMS-Hist-Arch@arch.uoa.gr

Διεύθυνση: Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου

Φιλοσοφική Σχολή
Γρ. 404
Τ.Κ. 15784 ΑΘΗΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	4
2. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	5
3. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2021-2022	
Συνοπτικός πίνακας	23
Αναλυτική περιγραφή	26
3α.ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	26
3β. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	32
3γ. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	40
4. EUROPEAN MASTER IN CLASSICAL CULTURES.....	45

1. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΜΣ

Η Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕ) του ΠΜΣ απαρτίζεται από τους:

Διευθύντρια του ΠΜΣ

Καθηγήτρια Ελένη Ψωμά

Αναπληρωτής διευθυντής:

Αναπλ. καθ. Γεώργιος Βαβουρανάκης

Μέλη:

Καθηγητής Δημήτρης Πλάντζος

Αναπλ. καθηγ. Νίκος Γιαννακόπουλος

Αναπλ.καθηγ. Κωνσταντίνος Κοπανιάς

Αναπλ. καθηγ. Γιάννης Παπαδάτος

2. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα / Archaeology and History of the Ancient World: from the Early Prehistory to Late Antiquity» του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ιδρύθηκε το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 (ΦΕΚ 1729/Β/17.5.2018) και λειτουργεί χωρίς δίδακτρα, βάσει του Νόμου Μεταπτυχιακών Σπουδών 4485/2017, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

Ο παρών κανονισμός (ΦΕΚ 1887/Β/24.5.2018) ισχύει από το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 και έως τις 31 Αυγούστου 2028, ημερομηνία λήξης του τρέχοντος ΠΜΣ.

1. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ – ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός του ΠΜΣ «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα» είναι η παροχή υψηλού επιπέδου μεταπτυχιακής εκπαίδευσης στο επιστημονικό πεδίο του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ. Περιλαμβάνει τις εξής τρεις ειδικεύσεις:

- 1) Προϊστορική Αρχαιολογία
- 2) Κλασική Αρχαιολογία
- 3) Αρχαία Ιστορία

Μετά την πλήρη και επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών, με βάση το πρόγραμμα σπουδών και ανάλογα με την ειδίκευση που έχει επιλέξει ο φοιτητής, το ΠΜΣ οδηγεί στην απονομή «Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα»

Οι τίτλοι απονέμονται από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ.

2. ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΠΜΣ

Αρμόδια όργανα για την λειτουργία του ΠΜΣ σύμφωνα με τον νόμο 4485/2017 είναι:

1. Η Συνέλευση του Τμήματος

2. Η Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕ) του ΠΜΣ: απαρτίζεται από πέντε (5) μέλη ΔΕΠ του Τμήματος, που έχουν αναλάβει μεταπτυχιακό έργο και εκλέγονται από την Συνέλευση του Τμήματος για διετή θητεία. Τα μέλη της ΣΕ δεν δικαιούνται επιπλέον αμοιβή ή αποζημίωση για την συμμετοχή τους στην επιτροπή. Πρόεδρος της ΣΕ είναι ο Διευθυντής του ΠΜΣ, ο οποίος ορίζεται από την Συνέλευση μεταξύ των μελών της ΣΕ. Η θητεία του Προέδρου της ΣΕ μπορεί να ανανεωθεί μία φορά. Η ΣΕ είναι

αρμόδια για την παρακολούθηση και τον συντονισμό της λειτουργίας του προγράμματος και:

- Εισηγείται στην Συνέλευση την κατανομή του διδακτικού έργου μεταξύ των διδασκόντων του ΠΜΣ.

- Ορίζει τον επιβλέποντα και τα μέλη της τριμελούς επιτροπής εξέτασης Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών (ΜΔΕ), ο ορισμός της οποίας επικυρώνεται από την Συνέλευση του Τμήματος.

- Εξετάζει φοιτητικά θέματα, όπως αιτήσεις αναστολής φοίτησης, αναγνώρισης μαθημάτων από προηγούμενη μεταπτυχιακή εκπαίδευση, αντικατάστασης μαθημάτων του παρόντος Προγράμματος με μαθήματα άλλων ΠΜΣ και εισηγείται σχετικά στην Συνέλευση του Τμήματος.

- αποφασίζει ως προς την οικονομική διαχείριση και ειδικότερα ως προς την έγκριση των δαπανών του προγράμματος και πιστοποιεί την σχέση των εκπαιδευτικών αναγκών του συγκεκριμένου προγράμματος με τις εκάστοτε αιτούμενες δαπάνες.

3. Ο Διευθυντής του ΠΜΣ και ο Αναπληρωτής του: Ο Διευθυντής του ΠΜΣ είναι μέλος ΔΕΠ πρώτης βαθμίδας ή της βαθμίδας του αναπληρωτή, του ίδιου ή συναφούς γνωστικού αντικείμενου με το γνωστικό αντικείμενο του ΠΜΣ. Επιπλέον, είναι μέλος και Πρόεδρος της ΣΕ. Ο Αναπληρωτής Διευθυντής του ΠΜΣ είναι Καθηγητής ή Αναπληρωτής Καθηγητής και εκπληρώνει τα καθήκοντα του Διευθυντή σε περίπτωση απουσίας του. Ο Διευθυντής και ο Αναπληρωτής του ορίζονται με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος.

Ο Διευθυντής του ΠΜΣ εισηγείται στα αρμόδια όργανα του Ιδρύματος για κάθε θέμα που αφορά την αποτελεσματική λειτουργία του προγράμματος. Ο Διευθυντής δεν μπορεί να έχει περισσότερες από δύο (2) συνεχόμενες θητείες και δεν δικαιούται επιπλέον αμοιβή για το διοικητικό του έργο ως Διευθυντή. Έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) Συγκαλεί σε συνεδρίαση την ΣΕ.

- β) Καταρτίζει την ημερήσια διάταξη των εν λόγω συνεδριάσεων, λαμβάνοντας υπόψη εισηγήσεις των μελών και οργάνων του ΠΜΣ.

- γ) Ορίζει εκλογές για την αναπλήρωση μελών επιτροπών λόγω κένωσης θέσης.

- δ) Έχει την ευθύνη σύνταξης του προϋπολογισμού και απολογισμού του Προγράμματος, τους οποίους υποβάλλει στην Συνέλευση του Τμήματος για έγκριση.

- ε) Είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της εκτέλεσης του προϋπολογισμού και για την έκδοση των εντολών πληρωμής των σχετικών δαπανών.

- στ) Κατά την λήξη της θητείας του, καθώς και της ΣΕ, συντάσσει αναλυτικό απολογισμό του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου του ΠΜΣ, καθώς και των λοιπών δραστηριοτήτων του, με στόχο την αναβάθμιση των σπουδών, την καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, την βελτιστοποίηση των υφιστάμενων υποδομών και την κοινωνικά επωφελή χρήση των διαθέσιμων πόρων του ΠΜΣ.

Το ΠΜΣ «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα» υποστηρίζεται από την Γραμματεία του Προγράμματος που είναι εγκατεστημένη στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ και βρίσκεται υπό την επιστασία της Γραμματείας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ. Η Γραμματεία του ΠΜΣ έχει ως καθήκον την γραμματειακή υποστήριξη του ΠΜΣ, όπως την προετοιμασία της διαδικασίας εισδοχής υποψηφίων, την τήρηση των οικονομικών στοιχείων του Προγράμματος, τη γραμματειακή υποστήριξη της ΣΕ, την καταχώριση βαθμολογιών κ.ά.

3.ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΚΤΕΩΝ

Στο ΠΜΣ «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα» γίνονται δεκτοί κάτοχοι τίτλου του Α΄ Κύκλου Σπουδών των Τμημάτων Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΑΕΙ της ημεδαπής ή ομοταγών, αναγνωρισμένων από τον ΔΟΑΤΑΠ, ιδρυμάτων της αλλοδαπής, καθώς και απόφοιτοι άλλων Τμημάτων ΑΕΙ της ημεδαπής ή ομοταγών, αναγνωρισμένων της αλλοδαπής. Γίνονται δεκτοί ως υπεράριθμοι μέλη των κατηγοριών ΕΕΠ, ΕΔΠΠ και ΕΤΕΤ σύμφωνα με την παρ. 8 του άρ. 34 του ν.4485/17.

Το ΠΜΣ «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα» θα δέχεται έως 45 φοιτητές ανά ακαδημαϊκό έτος και προγραμματίζεται να απασχολεί 15 συνολικά διδάσκοντες, τουλάχιστον 60% από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ και έως 40% από Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα της ημεδαπής και της αλλοδαπής (για τις κατηγορίες διδασκόντων βλ. άρθρο 9). Αυτό αντιστοιχεί σε 3 φοιτητές ανά διδάσκοντα.

Σημειώνεται ότι ο μέγιστος αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών στα ΠΜΣ του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας είναι περίπου 115 ανά έτος σε σχέση και με τον αριθμό των περίπου 240 προπτυχιακών φοιτητών ανά έτος και των 36 διδασκόντων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ.

Τα ανωτέρω στοιχεία δίνονται κατά προσέγγιση και ανταποκρίνονται στα δεδομένα του έτους σύνταξης του Κανονισμού.

4. ΤΡΟΠΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Η επιλογή των φοιτητών γίνεται σύμφωνα με το νόμο 4485/2017 και τις προβλέψεις του παρόντος Κανονισμού Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Κάθε Μάιο, με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ, δημοσιεύεται και αναρτάται στην ιστοσελίδα του Τμήματος και του Ιδρύματος προκήρυξη για την εισαγωγή μεταπτυχιακών φοιτητών στο ΠΜΣ. Οι αιτήσεις υποβάλλονται στη Γραμματεία Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος.

Απαραίτητα δικαιολογητικά είναι:

1. Αίτηση Συμμετοχής (με δήλωση της προτιμώμενης ειδίκευσης)
2. Βιογραφικό σημείωμα
3. Αναλυτική βαθμολογία
4. Αστυνομική ταυτότητα
5. Πιστοποιητικό γλωσσομάθειας της αγγλικής γλώσσας (επιπέδου τουλάχιστον Β2)ή περισσότερων γλωσσών, εάν υπάρχουν
6. Διπλωματική εργασία ή σεμιναριακές εργασίες, εάν υπάρχουν, ιδιαίτερα εκείνες που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο ειδίκευσης
7. Βεβαιώσεις συμμετοχής σε ανασκαφές, σεμινάρια κ.ά.
8. Δημοσιεύσεις σε περιοδικά με κριτές, εάν υπάρχουν
9. Αποδεικτικά επαγγελματικής ή ερευνητικής δραστηριότητας, εάν υπάρχουν

Οι φοιτητές από ιδρύματα της αλλοδαπής πρέπει να προσκομίσουν πιστοποιητικό αντιστοιχίας και ισοτιμίας από τον ΔΟΑΤΑΠ, σύμφωνα με το άρ.34, παρ. 7 του Ν. 4485/17.

Η επιλογή των εισακτέων κάθε ειδίκευσης πραγματοποιείται με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

1. **Επίδοση στις εισαγωγικές γραπτές εξετάσεις για το ΠΜΣ σε ποσοστό 50%.** Η γραπτή εξέταση γίνεται αποκλειστικά σε θέματα της ειδίκευσης στην οποία επιθυμεί να ενταχθεί ο υποψήφιος και στην σχετική ύλη που έχει προηγουμένως ανακοινωθεί. Η ΣΕ ορίζει τουλάχιστον δύο εξεταστές ανά ειδίκευση, οι οποίοι αναλαμβάνουν και την βαθμολόγηση των γραπτών, καθώς και έναν αναβαθμολογητή. Οι εξεταστές ορίζουν τρία θέματα εκ των οποίων κληρώνεται το ένα ενώπιον των υποψηφίων. Η βαθμολόγηση γίνεται από τους εξεταστές. Κατά την βαθμολόγηση τα ονόματα των υποψηφίων παραμένουν καλυμμένα. Εάν η διαφορά του βαθμού μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου βαθμολογητή είναι μικρότερη ή ίση με 3 μονάδες, τότε ως τελικός βαθμός του γραπτού ορίζεται ο μέσος όρος του βαθμού των δύο βαθμολογητών. Σε αντίθετη περίπτωση γίνεται αναβαθμολόγηση από τον αναβαθμολογητή. Ο τελικός βαθμός του γραπτού προκύπτει από τον μέσο όρο των βαθμών του αναβαθμολογητή και του βαθμού εκείνου εκ των δύο πρώτων που είναι πλησιέστερος προς αυτόν. Αν ο βαθμός του αναβαθμολογητή είναι στο μέσο όρο των βαθμών των δύο πρώτων βαθμολογητών, τότε ο βαθμός του γραπτού προκύπτει από τον μέσο όρο και των τριών βαθμολογητών. Ο βαθμός της γραπτής εξέτασης είναι τελικός. Δεν προβλέπεται άλλη διαδικασία αναβαθμολόγησης.
2. **Προφορική συνέντευξη σε ποσοστό 50%.** Η συνέντευξη πραγματοποιείται από τα μέλη ΔΕΠ της ειδίκευσης, την οποία επιθυμεί να επιλέξει ο υποψήφιος, και των κατά περίπτωση συνεξεταζομένων γνωστικών αντικειμένων, αν υπάρχουν τέτοια. Κατά την συνέντευξη ελέγχονται οι γνώσεις των υποψηφίων στα θέματα της ειδίκευσης, καθώς και η δυνατότητά τους να πραγματοποιήσουν πρωτότυπη έρευνα. Συνυπολογίζεται ο βαθμός του πτυχίου και των σεμιναριακών εργασιών που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο ειδίκευσης, η συμμετοχή σε ανασκαφές ή πρακτικές ασκήσεις, το επίπεδο των πιστοποιητικών γλωσσομάθειας, οι δημοσιεύσεις

σε περιοδικά με κριτές και αποδεικτικά επαγγελματικής ή ερευνητικής δραστηριότητας, εάν υπάρχουν. Επιπροσθέτως, στην ειδίκευση της «Κλασικής Αρχαιολογίας» εξετάζονται οι γνώσεις των υποψηφίων στην αρχαία ιστορία και τα αρχαία ελληνικά. Στην ειδίκευση της «Αρχαίας Ιστορίας» εξετάζονται οι γνώσεις των υποψηφίων στην κλασική αρχαιολογία και τα αρχαία ελληνικά. Στην περίπτωση της ειδικεύσεων της «Κλασικής Αρχαιολογίας» και της «Αρχαίας Ιστορίας» ο βαθμός της προφορικής συνέντευξης υπολογίζεται κατά 60% με βάση την απόδοση των υποψηφίων σε θέματα της ειδίκευσης και κατά 20% με βάση την απόδοσή τους σε θέματα των άλλων δύο εξεταζομένων γνωστικών αντικειμένων.

3. **Απαραίτητο προσόν** για την επιλογή στο ΠΜΣ αποτελεί η πιστοποιημένη γνώση της αγγλικής γλώσσας σε επίπεδο τουλάχιστον Β2.

Προκειμένου να ενταχθεί στο πρόγραμμα ο υποψήφιος οφείλει να συγκεντρώσει μέσο όρο βαθμολογίας τουλάχιστον επτά (7). Σε περίπτωση ισοβαθμίας γίνονται δεκτοί όλοι οι ισοβαθμήσαντες υποψήφιοι. Με βάση τα συνολικά κριτήρια, η ΣΕ καταρτίζει τον Πίνακα αξιολόγησης των φοιτητών και τον καταθέτει προς έγκριση στην Συνέλευση του Τμήματος. Οι επιτυχόντες πρέπει να εγγραφούν στην Γραμματεία του ΠΜΣ εντός επτά (7) ημερών από την απόφαση της Συνέλευσης. Η εγγραφή του υποψηφίου είναι δυνατή μόνον εφόσον προσκομίσει βεβαίωση περάτωσης σπουδών ή επικυρωμένο αντίγραφο πτυχίου προπτυχιακών σπουδών ενός Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΑΕΙ της ημεδαπής ή ομοταγών, αναγνωρισμένων από τον ΔΟΑΤΑΠ, ιδρυμάτων της αλλοδαπής ή άλλων Τμημάτων ΑΕΙ της ημεδαπής ή ομοταγών, αναγνωρισμένων της αλλοδαπής. Σε περίπτωση μη εγγραφής ενός ή περισσότερων φοιτητών, θα κληθούν, αν υπάρχουν, οι επιλαχόντες, με βάση τη σειρά τους στον εγκεκριμένο αξιολογικό πίνακα, να εγγραφούν στο Πρόγραμμα.

Αλλοδαποί υπότροφοι του Ι.Κ.Υ. και άλλων φορέων περιορισμένης (συνήθως δεκάμηνης) διάρκειας, καθώς και μεταπτυχιακοί φοιτητές-υπότροφοι προγραμμάτων κινητικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή συναφών ρυθμίσεων είναι δυνατόν να πραγματοποιούν, ύστερα από απόφαση της ΣΕ, μέρος των σπουδών τους εντασσόμενοι ως υπεράριθμοι στο πρόγραμμα. Αντιστοίχως, φοιτητές του προγράμματος του Τμήματος, που εξασφαλίζουν υποτροφία κινητικότητας (π.χ. ΕΡΑΣΜΟΣ) ή άλλη, μπορούν να πραγματοποιήσουν μέρος των σπουδών τους σε Πανεπιστήμιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε άλλο Πανεπιστήμιο, με το οποίο έχει πρόγραμμα συνεργασίας το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ύστερα από απόφαση της ΣΕ.

5. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

Η χρονική διάρκεια φοίτησης στο ΠΜΣ, που οδηγεί στη λήψη Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΜΣ), ορίζεται σε τέσσερα (4) ακαδημαϊκά εξάμηνα, στα οποία περιλαμβάνεται και ο χρόνος εκπόνησης διπλωματικής εργασίας. Ο ανώτατος

επιτρεπόμενος χρόνος ολοκλήρωσης των σπουδών, ορίζεται στα τέσσερα (4) ακαδημαϊκά εξάμηνα.

Για τους εργαζόμενους μεταπτυχιακούς φοιτητές προβλέπεται η δυνατότητα μερικής φοίτησης. Οι φοιτητές αυτής της κατηγορίας πρέπει αποδεδειγμένα να εργάζονται τουλάχιστον είκοσι (20) ώρες την εβδομάδα και να προσκομίσουν σχετική σύμβαση εργασίας ή βεβαίωση εργοδότη. Μερική φοίτηση προβλέπεται και για μη εργαζόμενους φοιτητές που αδυνατούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της πλήρους φοίτησης για λόγους υγείας, οικογενειακούς, στράτευσης κ.ά. Η διάρκεια μερικής φοίτησης δεν μπορεί να ξεπερνά τα έξι (6) ακαδημαϊκά εξάμηνα. Η επιλογή της πλήρους ή μερικής φοίτησης γίνεται κατά την εγγραφή του υποψηφίου στο ΠΜΣ και είναι οριστική.

Ο μεταπτυχιακός φοιτητής πλήρους φοίτησης με αίτησή του μπορεί να ζητήσει αιτιολογημένα αναστολή φοίτησης, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι (6) μήνες (1 εξάμηνο σπουδών). Οι έξι μήνες της αναστολής της φοιτητικής ιδιότητας δεν προσμετρώνται στην προβλεπόμενη ανώτατη διάρκεια κανονικής φοίτησης. Η αναστολή χορηγείται μόνο για εξαιρετικά σοβαρούς λόγους υγείας, εφόσον η ΣΕ τους κρίνει απολύτως αιτιολογημένους και τεκμηριωμένους. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η ΣΕ έχει την αρμοδιότητα να εξετάζει άλλους πολύ σοβαρούς λόγους αναστολής και να αποφαίνεται αναλόγως.

6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το ΠΜΣ ξεκινά το χειμερινό εξάμηνο εκάστου ακαδημαϊκού έτους. Για την απόκτηση ΔΜΣ κάθε μεταπτυχιακός φοιτητής οφείλει να ολοκληρώσει επιτυχώς έξι σεμινάρια και την Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία ειδίκευσης (ΜΔΕ). Η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται διά ζώσης. Η θεματολογία και η βιβλιογραφία των μαθημάτων περιέχονται στον Οδηγό Σπουδών, ο οποίος αναρτάται στην ιστοσελίδα του Τμήματος ετησίως. Τα σεμινάρια είναι εξαμηνιαία. Οι σεμιναριακές εργασίες αντιστοιχούν προς 15 πιστωτικές μονάδες (ECTS) η καθεμία και η ΜΔΕ προς 30 πιστωτικές μονάδες (ECTS), οπότε για την απόκτηση ΔΜΣ απαιτούνται συνολικά 120 πιστωτικές μονάδες (ECTS). Τα μαθήματα διεξάγονται στην ελληνική γλώσσα με δυνατότητα προσφοράς μαθημάτων στην αγγλική από επισκέπτη καθηγητή προερχόμενο από ΑΕΙ της αλλοδαπής.

Για κάθε φοιτητή ορίζεται ένας επόπτης σπουδών. Επόπτες σπουδών μπορούν να είναι μέλη ΔΕΠ του Τμήματος, που συμμετέχουν στο ΠΜΣ και προσφέρουν στη διάρκεια των 4 εξαμήνων ένα τουλάχιστον σεμιναριακό μάθημα. Οι επόπτες ορίζονται από την ΣΕ στην αρχή των σπουδών, λαμβάνοντας υπόψιν τα επιστημονικά ενδιαφέροντα και την αντίστοιχη πρόταση του υποψηφίου. Η ΣΕ και ο επόπτης έχουν την ευθύνη της παρακολούθησης και του ελέγχου της πορείας των σπουδών του μεταπτυχιακού φοιτητή. Κάθε φοιτητής μπορεί να παρακολουθεί σε κάθε εξάμηνο μέχρι και τρία σεμιναριακά μαθήματα, σύμφωνα με το προσωπικό του πρόγραμμα, το

οποίο διαμορφώνεται κατά τις ρυθμίσεις του κανονισμού και σε συνεργασία με τον επόπτη του, ο οποίος ενημερώνει στη συνέχεια γραπτώς την ΣΕ.

Από το σύνολο των σεμιναριακών μαθημάτων τουλάχιστον τέσσερα (4) πρέπει να προέρχονται από τον κατάλογο των μαθημάτων της ειδίκευσης, στην οποία έχει εγγραφεί ο φοιτητής, ή συγγενών ειδικεύσεων, σύμφωνα με την πρόταση του επόπτη, ή από μαθήματα της ίδιας ειδίκευσης σε ομοταγές αναγνωρισμένο ίδρυμα της αλλοδαπής στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα υπόλοιπα δύο σεμινάρια μπορούν να επιλέγονται από άλλες ειδικεύσεις του ίδιου ΠΜΣ ή άλλων ΠΜΣ του Τμήματος ή άλλου πανεπιστημιακού Τμήματος ή αναγνωρισμένου ερευνητικού Κέντρου, με την σύμφωνη γνώμη του επόπτη καθηγητή, εφόσον εξασφαλίζεται η αντιστοιχία των πιστωτικών μονάδων (ECTS).

Υπάρχει επίσης η δυνατότητα ένα από τα έξι σεμινάρια να έχει τη μορφή «ελεύθερης σεμιναριακής εργασίας» και να σχετίζεται με θέμα εξειδικευμένο, το οποίο δεν προσφέρεται στο Πρόγραμμα των σεμιναρίων του Τμήματος, αλλά αφορά στα ειδικά ερευνητικά ενδιαφέροντα του σπουδαστή. Εν προκειμένω ως επόπτης μπορεί να ορισθεί μέλος ΔΕΠ του Τμήματος ή εξειδικευμένος εξωτερικός συνεργάτης. Ο επόπτης της «ελεύθερης σεμιναριακής εργασίας» παρακολουθεί την εργασία του μεταπτυχιακού φοιτητή ανελλιπώς και συναντάται μαζί του ανά 15ήμερο. Η εργασία παραδίδεται γραπτή και παρουσιάζεται ολοκληρωμένη σε ειδικό σεμινάριο στο τέλος του εξαμήνου. Τα μαθήματα των εξωτερικών συνεργατών του ΠΜΣ εντάσσονται στο πρόγραμμα του ΠΜΣ του Τμήματος ύστερα από έγκριση της ΣΕ.

A. Το γενικό πρόγραμμα των μαθημάτων ανά ειδίκευση βάσει του οποίου διαμορφώνεται το πρόγραμμα των μεταπτυχιακών σεμιναριακών μαθημάτων εκάστου ακαδημαϊκού έτους είναι το εξής:

1. Ειδίκευση: Προϊστορική Αρχαιολογία

Α΄ Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανάφοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, I	3	15
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, II	3	15
Σύνολο	6	30

Β΄ Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανάφοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της	3	15

Εγγύς Ανατολής, III		
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, IV	3	15
Σύνολο	6	30

Γ' Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανά φοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, V	3	15
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, VI	3	15
Σύνολο	6	30

Δ' Εξάμηνο	
	ECTS
Εκπόνηση μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας	
Σύνολο	30

2. Ειδίκευση: Κλασική Αρχαιολογία

Α' Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανάφοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Κλασική Αρχαιολογία I	3	15
Κλασική Αρχαιολογία II	3	15
Σύνολο	6	30

Β' Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανάφοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Κλασική Αρχαιολογία III	3	15
Κλασική Αρχαιολογία IV	3	15
Σύνολο	6	30

Γ' Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανάφοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Κλασική Αρχαιολογία V	3	15
Κλασική Αρχαιολογία VI	3	15
Σύνολο	6	30

Δ' Εξάμηνο	
	ECTS
Εκπόνηση μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας	
Σύνολο	30

3. Ειδίκευση: Αρχαία Ιστορία

Α' Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανάφοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Αρχαία Ιστορία I: θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαία Ιστορία	3	15
Αρχαία Ιστορία II: θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαία Ιστορία	3	15
Σύνολο	6	30

Β' Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανάφοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Αρχαία Ιστορία III: θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαία Ιστορία	3	15
Αρχαία Ιστορία IV: θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαία Ιστορία	3	15
Σύνολο		30

Γ' Εξάμηνο		
Μαθήματα Επιλογής (2 ανάφοιτητή)	Διδ. ώρες	ECTS
Σεμινάριο διεύρυνσης I: ευρύτερα ζητήματα μελέτης του Αρχαίου Κόσμου	3	15
Σεμινάριο διεύρυνσης II: ευρύτερα ζητήματα μελέτης του Αρχαίου Κόσμου	3	15
Σύνολο		30

Δ' Εξάμηνο	
	ECTS
Εκπόνηση μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας	
Σύνολο	30

B. Περιεχόμενο/Περιγραφή μαθημάτων

1. Ειδίκευση: ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Α΄ Εξάμηνο

Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, I

Εξετάζονται ζητήματα αρχιτεκτονικής και τέχνης, κοινωνικής οργάνωσης, οικονομίας και παραγωγής, θρησκείας και τελετουργικού τυπικού στο Αιγαίο κατά την Εποχή του Χαλκού.

Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, II

Εξετάζονται ζητήματα αρχιτεκτονικής και τέχνης, κοινωνικής οργάνωσης, οικονομίας και παραγωγής, θρησκείας και τελετουργικού τυπικού από την Νεολιθική περίοδο έως και το τέλος της Εποχής του Χαλκού στο Αιγαίο και την Βαλκανική με αναφορές και συγκρίσεις στις λοιπές περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου.

Β΄ Εξάμηνο

Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, III

Εξετάζονται ζητήματα οικιστικής και ταφικής αρχιτεκτονικής και τέχνης, κοινωνικής οργάνωσης, οικονομίας και παραγωγής, θρησκείας και τελετουργικού τυπικού, εξωτερικών σχέσεων στο Αιγαίο και την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού έως και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου.

Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, IV

Εξετάζονται ζητήματα αρχιτεκτονικής και τέχνης, κοινωνικής οργάνωσης, οικονομίας και παραγωγής, θρησκείας και τελετουργικού τυπικού του Αιγαίου από την Πρώιμη έως και την Ύστερη Εποχή του Χαλκού.

Γ΄ Εξάμηνο

Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, V

Εξετάζονται ζητήματα οικιστικής και ταφικής αρχιτεκτονικής και τέχνης, κοινωνικής οργάνωσης, οικονομίας και παραγωγής, θρησκείας και τελετουργικού τυπικού, εξωτερικών σχέσεων στην Κύπρο από την Νεολιθική έως και την Ύστερη Εποχή του Χαλκού.

Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, VI

Εξετάζονται ζητήματα οικιστικής και ταφικής αρχιτεκτονικής και τέχνης, κοινωνικής οργάνωσης, οικονομίας και παραγωγής, θρησκείας και τελετουργικού τυπικού, εξωτερικών σχέσεων στο Αιγαίο και την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού έως και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου.

Ελεύθερη σεμιναριακή εργασία

Η «ελεύθερη σεμιναριακή εργασία» σχετίζεται με θέμα εξειδικευμένο, το οποίο δεν προσφέρεται στο Πρόγραμμα των σεμιναρίων του Τμήματος, αλλά αφορά στα ειδικά ερευνητικά ενδιαφέροντα του σπουδαστή.

2. Ειδίκευση: ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Α΄ Εξάμηνο

Κλασική Αρχαιολογία I

Το μάθημα προσφέρει συστηματική και εξειδικευμένη μελέτη θεμάτων κλασικής αρχαιολογίας από την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου έως και τους Αυτοκρατορικούς χρόνους. Εξετάζονται βασικές κατηγορίες της κλασικής τέχνης από την άποψη της τυπολογίας, της μορφολογίας, της εικονογραφίας και της τεχνικής. Γίνεται επίσης αναλυτική αναφορά σε προβλήματα ερευνητικής μεθοδολογίας και χρήσης των πηγών.

Κλασική Αρχαιολογία II

Το μάθημα προσφέρει συστηματική και εξειδικευμένη μελέτη θεμάτων κλασικής αρχαιολογίας από την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου έως και τους Αυτοκρατορικούς χρόνους. Εξετάζονται βασικές κατηγορίες της κλασικής τέχνης από την άποψη της τυπολογίας, της μορφολογίας, της εικονογραφίας και της τεχνικής. Γίνεται επίσης αναλυτική αναφορά σε προβλήματα ερευνητικής μεθοδολογίας και χρήσης των πηγών.

Β΄ Εξάμηνο

Κλασική Αρχαιολογία III

Το μάθημα προσφέρει συστηματική και εξειδικευμένη μελέτη θεμάτων κλασικής αρχαιολογίας από την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου έως και τους Αυτοκρατορικούς χρόνους. Εξετάζονται βασικές κατηγορίες της κλασικής τέχνης από την άποψη της τυπολογίας, της μορφολογίας, της εικονογραφίας και της τεχνικής. Γίνεται επίσης αναλυτική αναφορά σε προβλήματα ερευνητικής μεθοδολογίας και χρήσης των πηγών.

Κλασική Αρχαιολογία IV

Το μάθημα προσφέρει συστηματική και εξειδικευμένη μελέτη θεμάτων κλασικής αρχαιολογίας από την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου έως και τους Αυτοκρατορικούς χρόνους. Εξετάζονται βασικές κατηγορίες της κλασικής τέχνης από την άποψη της τυπολογίας, της μορφολογίας, της εικονογραφίας και της τεχνικής. Γίνεται επίσης αναλυτική αναφορά σε προβλήματα ερευνητικής μεθοδολογίας και χρήσης των πηγών.

Ελεύθερη σεμιναριακή εργασία

Η «ελεύθερη σεμιναριακή εργασία» σχετίζεται με θέμα εξειδικευμένο, το οποίο δεν προσφέρεται στο Πρόγραμμα των σεμιναρίων του Τμήματος, αλλά αφορά στα ειδικά ερευνητικά ενδιαφέροντα του σπουδαστή.

Γ' Εξάμηνο

Κλασική Αρχαιολογία V

Το μάθημα προσφέρει συστηματική και εξειδικευμένη μελέτη θεμάτων κλασικής αρχαιολογίας από την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου έως και τους Αυτοκρατορικούς χρόνους. Εξετάζονται βασικές κατηγορίες της κλασικής τέχνης από την άποψη της τυπολογίας, της μορφολογίας, της εικονογραφίας και της τεχνικής. Γίνεται επίσης αναλυτική αναφορά σε προβλήματα ερευνητικής μεθοδολογίας και χρήσης των πηγών.

Κλασική Αρχαιολογία VI

Το μάθημα προσφέρει συστηματική και εξειδικευμένη μελέτη θεμάτων κλασικής αρχαιολογίας από την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου έως και τους Αυτοκρατορικούς χρόνους. Εξετάζονται βασικές κατηγορίες της κλασικής τέχνης από την άποψη της τυπολογίας, της μορφολογίας, της εικονογραφίας και της τεχνικής. Γίνεται επίσης αναλυτική αναφορά σε προβλήματα ερευνητικής μεθοδολογίας και χρήσης των πηγών.

3. Ειδίκευση: ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α' Εξάμηνο

Αρχαία Ιστορία I: θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαία Ιστορία

Εμβάθυνση στην ιστορία του Αρχαίου Κόσμου στον ελληνικό και τον ευρύτερο μεσογειακό χώρο από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους.

Αρχαία Ιστορία II: θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαία Ιστορία

Εμβάθυνση στην ιστορία του Αρχαίου Κόσμου στον ελληνικό και τον ευρύτερο μεσογειακό χώρο από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους.

Β΄ Εξάμηνο

Αρχαία Ιστορία III: θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαία Ιστορία

Εμβάθυνση στην ιστορία του Αρχαίου Κόσμου στον ελληνικό και τον ευρύτερο μεσογειακό χώρο από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους.

Αρχαία Ιστορία IV: θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαία Ιστορία

Εμβάθυνση στην ιστορία του Αρχαίου Κόσμου στον ελληνικό και τον ευρύτερο μεσογειακό χώρο από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους.

Γ΄ Εξάμηνο

Σεμινάριο διεύρυνσης I: ευρύτερα ζητήματα μελέτης του Αρχαίου Κόσμου στον ελληνικό και τον ευρύτερο μεσογειακό χώρο από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους.

Σεμινάριο διεύρυνσης II: ευρύτερα ζητήματα μελέτης του Αρχαίου Κόσμου στον ελληνικό και τον ευρύτερο μεσογειακό χώρο από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους.

Ελεύθερη σεμιναριακή εργασία

Η «ελεύθερη σεμιναριακή εργασία» σχετίζεται με θέμα εξειδικευμένο, το οποίο δεν προσφέρεται στο Πρόγραμμα των σεμιναρίων του Τμήματος, αλλά αφορά στα ειδικά ερευνητικά ενδιαφέροντα του σπουδαστή.

7. ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Το εκπαιδευτικό έργο κάθε ακαδημαϊκού έτους διαρθρώνεται σε δύο εξάμηνα σπουδών, το χειμερινό και το εαρινό, έκαστο εκ των οποίων περιλαμβάνει τουλάχιστον 13 εβδομάδες διδασκαλίας. Η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία εκπονείται κατά το τέταρτο ακαδημαϊκό εξάμηνο σπουδών.

Η παρακολούθηση των μαθημάτων είναι υποχρεωτική. Οι φοιτητές είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθούν ανελλιπώς τα σεμιναριακά μαθήματα και να ακολουθούν τους κανονισμούς του κάθε σεμιναριακού μαθήματος και τις οδηγίες του διδάσκοντος. Φοιτητής που θα απουσιάσει πέραν των δύο (2) συναντήσεων σε κάθε σεμιναριακό μάθημα χάνει το δικαίωμα της παρακολούθησής του. Σε

περίπτωση κωλύματος διεξαγωγής μαθήματος προβλέπεται η αναπλήρωσή του. Η ημερομηνία και η ώρα αναπλήρωσης αναρτώνται στην ιστοσελίδα του ΠΜΣ.

Κάθε σεμιναριακό μάθημα ολοκληρώνεται με την προφορική παρουσίαση και την έντυπη υποβολή εργασίας έκτασης 5.000-7.000 λέξεων. Η εργασία παραδίδεται έως τέσσερις εβδομάδες μετά την ολοκλήρωση του σεμιναρίου και ο βαθμός κατατίθεται σε ηλεκτρονικό βαθμολόγιο που τηρεί η Γραμματεία, σύμφωνα με χρονοδιάγραμμα που ορίζει η ΣΕ (έως 30 Απριλίου για το χειμερινό εξάμηνο και έως 30 Σεπτεμβρίου για το εαρινό εξάμηνο). Μετά την παρέλευση των προβλεπόμενων ημερομηνιών δεν υπάρχει δυνατότητα βαθμολόγησης. Ο τρόπος αξιολόγησης ορίζεται από τον διδάσκοντα του κάθε μαθήματος. Η βαθμολόγηση γίνεται στην κλίμακα 1-10. Για να θεωρηθεί επιτυχής η παρακολούθηση των σεμιναρίων ορίζεται ως βάση ο βαθμός πέντε (5).

Στο (4^ο) τέταρτο εξάμηνο του Προγράμματος προβλέπεται η εκπόνηση της ΜΔΕ. Η ΣΕ, ύστερα από αίτηση του επιβλέποντα, στην οποία αναγράφεται ο προτεινόμενος τίτλος της διπλωματικής εργασίας, συγκροτεί την βαθμολογική επιτροπή για την αξιολόγηση της εργασίας (παρ. 4, άρ. 34, Ν. 4485/2017). Τα μέλη της βαθμολογικής επιτροπής (εκτός από τον επιβλέποντα) μπορεί να είναι μέλη ΔΕΠ του Τμήματος ή άλλων Τμημάτων του ίδιου ή άλλου ΑΕΙ, ερευνητές από ερευνητικά κέντρα (βάσει του αρ. 13Α, Ν. 4310/2014) και της Ακαδημίας Αθηνών, επισκέπτες καταξιωμένοι επιστήμονες από την ημεδαπή ή την αλλοδαπή, που έχουν θέση ή προσόντα καθηγητή ή ερευνητή σε ερευνητικό κέντρο.

Οδηγίες για την διαμόρφωση του έντυπου κειμένου της ΜΔΕ

Η γλώσσα συγγραφής της ΜΔΕ είναι τα ελληνικά. Τα αγγλικά επιλέγονται εφόσον συντρέχουν ειδικοί λόγοι και υπάρξει σχετική θετική απόφαση της ΣΕ. Το αντικείμενο της ΜΔΕ πρέπει να έχει ερευνητικό χαρακτήρα, να καταρτισθεί σύμφωνα με την επιστημονική μεθοδολογία του γνωστικού αντικειμένου, να περιλαμβάνει προσωπική συμβολή του γράφοντος στην έρευνα και να καταδεικνύει την συνθετική του ικανότητα. Η έκταση της ΜΔΕ ορίζεται μεταξύ 20.000-30.000 λέξεων περιλαμβανομένων των σημειώσεων, όχι όμως της βιβλιογραφίας, των περιεχομένων, λοιπών πινάκων και εικονογράφησης. Το κυρίως κείμενο πρέπει να είναι γραμμένο με γραμματοσειρά Times New Roman μεγέθους 12, σε 1,5 διάστιχο και πλήρη στοίχιση. Οι σημειώσεις πρέπει να είναι γραμμένες με γραμματοσειρά Times New Roman, μεγέθους 10, σε μονό διάστιχο και πλήρη στοίχιση. Το εξώφυλλο έχει λευκό υπόβαθρο. Χρησιμοποιείται 1,5 διάστιχο και στοίχιση στο κέντρο. Στην άνω αριστερά γωνία τοποθετείται το επίσημο λογότυπο του Πανεπιστημίου. Στο ανώτερο μέρος του εξώφυλλου αναγράφονται σε διαφορετικές παραγράφους τα εξής:

- Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας (γραμματοσειρά Times New Roman 14)
- Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ιστορία και Αρχαιολογία του Αρχαίου Κόσμου: από την Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα» (γραμματοσειρά Times New Roman 14)

- Ειδίκευση «...» (γραμματοσειρά Times New Roman 14)
- Ο τίτλος της ΜΔΕ (γραμματοσειρά Times New Roman 18)
- Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (γραμματοσειρά Times New Roman 14)
- Το ονοματεπώνυμο του φοιτητή (γραμματοσειρά Times New Roman 14)
- Τα ονόματα και η βαθμίδα των τριών βαθμολογητών (γραμματοσειρά Times New Roman 14)

Στο κατώτερο μέρος του εξωφύλλου με γραμματοσειρά Times New Roman 14 και στοίχιση στο κέντρο αναγράφεται: Αθήνα, (έτος υποβολής εργασίας). Στη ΜΔΕ συμπεριλαμβάνεται υποχρεωτικά σύντομη περίληψη στην ελληνική και αγγλική γλώσσα (έως 200 λέξεις εκάστη).

Η ΜΔΕ κατατίθεται στον επόπτη και στα λοιπά δύο μέλη της επιτροπής σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή μέχρι την 31η Ιουλίου κάθε έτους. Μετά τον έλεγχο της γραπτής εργασίας από την επιτροπή, η τελική έγκριση της ΜΔΕ γίνεται μετά την προφορική υποστήριξή της ενώπιον της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής (παρ. 4, άρ. 34, Ν. 4485/2017). Η τριμελής εξεταστική επιτροπή έχει την ευθύνη του ακριβούς προσδιορισμού της ημερομηνίας της προφορικής εξέτασης, και, πάντως, το αργότερο έως την 30ή Σεπτεμβρίου κάθε έτους (εκτός εκτάκτων περιπτώσεων ανωτέρας βίας). Τυχόν καθυστέρηση ή αμέλεια προσδιορισμού του χρόνου προφορικής υποστήριξης βαρύνει την εξεταστική επιτροπή και όχι τον φοιτητή.

Οι ΜΔΕ αξιολογούνται με βαθμό της κλίμακας από ένα (1) έως 10 (δέκα) με ενδιάμεσες διαβαθμίσεις. Η τελική βαθμολογία της ΜΔΕ προκύπτει από τον μέσο όρο των βαθμών των τριών βαθμολογητών. Σε περίπτωση απόκλισης μεγαλύτερης των 3 μονάδων μεταξύ του ανώτερου και του κατώτερου βαθμού από αυτούς που κατέθεσαν οι τρεις εξεταστές, η ΣΕ ορίζει τέταρτο βαθμολογητή, του οποίου ο βαθμός υπολογίζεται μαζί με τους δύο εγγύτερους ήδη υποβληθέντες βαθμούς για τον υπολογισμό του μέσου όρου. Ο τελικός βαθμός του Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών προκύπτει με ποσοστό 50% από τον μέσο όρο των βαθμολογιών στις έξι σεμιναριακές εργασίες και 50% από το βαθμό της διπλωματικής εργασίας. Επιτυχής θεωρείται η αποφοίτηση με συνολικό βαθμό όχι χαμηλότερο του 7 (επτά).

Οι ΜΔΕ, εφόσον εγκριθούν από την εξεταστική επιτροπή και πριν από την ορκωμοσία του υποψηφίου, αναρτώνται υποχρεωτικά στο Ψηφιακό Αποθετήριο "ΠΕΡΓΑΜΟΣ", σύμφωνα με τις αποφάσεις της Συγκλήτου του ΕΚΠΑ. Πριν από την ορκωμοσία, ο υποψήφιος υποχρεούται να καταθέσει στη Γραμματεία του ΠΜΣ την σχετική βεβαίωση υποβολής της ΜΔΕ στο ανωτέρω Ψηφιακό Αποθετήριο. Το Τμήμα δημοσιεύει στην ιστοσελίδα του το ονοματεπώνυμο του συγγραφέα, τον τίτλο της ΜΔΕ και έναν σύνδεσμο προς το Ψηφιακό Αποθετήριο.

8. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές έχουν όλα τα δικαιώματα και τις παροχές που προβλέπονται για τους φοιτητές του Α΄ Κύκλου Σπουδών, πλην του δικαιώματος παροχής δωρεάν διδακτικών συγγραμμάτων. Το Ίδρυμα υποχρεούται να εξασφαλίσει

στους φοιτητές με αναπηρία ή/και ειδικές ανάγκες προσβασιμότητα στα προτεινόμενα συγγράμματα και την διδασκαλία (παρ.3, αρ.34, Ν.4485/2017). Η Μονάδα Προσβασιμότητας για Φοιτητές με Αναπηρία (ΦμεΑ) συμβάλλει στην επίτευξη ισότιμης πρόσβασης στις ακαδημαϊκές σπουδές των φοιτητών με διαφορετικές ικανότητες και ανάγκες, μέσω της παροχής προσαρμογών στο περιβάλλον, Υποστηρικτικών Τεχνολογιών Πληροφορικής και Υπηρεσιών Πρόσβασης.

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές καλούνται να συμμετέχουν και να παρακολουθούν σεμινάρια ερευνητικών ομάδων, συζητήσεις βιβλιογραφικής ενημέρωσης, επισκέψεις σε εργαστήρια, συνέδρια/ημερίδες με γνωστικό αντικείμενο συναφές με αυτό του ΠΜΣ, διαλέξεις ή άλλες επιστημονικές εκδηλώσεις του ΠΜΣ κ.ά. Ανά διετία προβλέπεται οργάνωση μιας τουλάχιστον ημερίδας του ΠΜΣ, κατά την οποία παρουσιάζονται με μορφή ανακοινώσεων οι ΜΔΕ, καθώς και τα προσωρινά συμπεράσματα διδακτορικών διατριβών που είναι σε εξέλιξη. Η ημερίδα αυτή είναι δημόσια και γνωστοποιείται, με κατάλληλο τρόπο, στα μέλη της αντίστοιχης επιστημονικής κοινότητας.

Η Συνέλευση του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, μετά την εισήγηση της ΣΕ, δύναται να αποφασίσει την διαγραφή μεταπτυχιακών φοιτητών εάν:

- το ποσοστό απουσιών φοιτητή ξεπερνά το 15% στο σύνολο των μαθημάτων ενός εξαμήνου,
- ο φοιτητής δεν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον δύο σεμινάρια κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων εξαμήνων των σπουδών του,
- εάν δεν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς το σύνολο του προγράμματος εντός των τακτών χρονικών ορίων,
- υπερβεί την μέγιστη χρονική διάρκεια φοίτησης στο ΠΜΣ, όπως ορίζεται στον παρόντα Κανονισμό,
- έχει παραβιάσει τις κείμενες διατάξεις περί πειθαρχικών παραπτώματων από τα αρμόδια πειθαρχικά Όργανα,
- αυτοδίκαια κατόπιν αιτήσής του,
- υποπέσουν σε παράπτωμα που εμπίπτει στο δίκαιο περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Ν.2121/93) κατά τη συγγραφή των προβλεπομένων εργασιών του.

Στο τέλος κάθε εξαμήνου πραγματοποιείται αξιολόγηση κάθε μαθήματος και κάθε διδάσκοντος από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές (παρ.1., άρ.44, Ν.4485/2017), σύμφωνα με την διαδικασία που προτείνει η ΣΕ και εγκρίνει η Συνέλευση του Τμήματος. Η αξιολόγηση του ΠΜΣ γίνεται σύμφωνα με άρ.44, Ν.4485/2017.

Η καθομολόγηση γίνεται τον Ιανουάριο, τον Ιούνιο και τον Οκτώβριο κάθε έτους στο πλαίσιο της Συνέλευσης του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας και σε χώρο του Τμήματος ή της Σχολής, παρουσία του Διευθυντή του ΠΜΣ ή του

Αναπληρωτή του, του Προέδρου του Τμήματος ή του Αναπληρωτή του και, κατά τις δυνατότητες, ενδεχομένως εκπροσώπου του Πρυτάνεως.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του ΠΜΣ απονέμεται Δίπλωμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην «Αρχαιολογία και Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: από την Απώτατη Προϊστορία έως την Ύστερη Αρχαιότητα»στις εξής τρεις ειδικεύσεις:

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Αρχαία Ιστορία

Δίπλωμα Μεταπτυχιακών Σπουδών δεν απονέμεται σε φοιτητή του οποίου ο τίτλος σπουδών πρώτου κύκλου από ίδρυμα της αλλοδαπής δεν έχει αναγνωρισθεί από το Διεπιστημονικό Οργανισμό Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.), σύμφωνα με το ν. 3328/2005 (Α' 80).

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές μπορούν να αιτηθούν την έκδοση παραρτήματος διπλώματος (Diploma Supplement).

8. ΥΠΟΔΟΜΗ – ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΜΣ

Για την εύρυθμη λειτουργία του ΠΜΣ διατίθενται αίθουσες διδασκαλίας και σεμιναρίων, αμφιθέατρα εξοπλισμένα με οπτικοακουστικά μέσα, τα εργαστήρια και το Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

Η διοικητική και γραμματειακή υποστήριξη του ΠΜΣ γίνεται από την Γραμματεία του ΠΜΣ.

Η χρηματοδότηση του ΠΜΣ μπορεί να προέρχεται από:

- α) τον προϋπολογισμό του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και των συνεργαζόμενων για την οργάνωσή του φορέων σύμφωνα με το άρθρο 43,
- β) τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων,
- γ) δωρεές, παροχές, κληροδοτήματα και κάθε είδους χορηγίες φορέων του δημόσιου τομέα, όπως οριοθετείται στην περίπτωση α' της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α' 143), ή του ιδιωτικού τομέα,
- δ) πόρους από ερευνητικά προγράμματα,
- ε) πόρους από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλων διεθνών οργανισμών,
- στ) μέρος των εσόδων των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.)
- ζ) κάθε άλλη νόμιμη πηγή.

Κατά τη λήξη της θητείας της ΣΕ, με ευθύνη του απερχόμενου Διευθυντή, συντάσσεται αναλυτικός απολογισμός του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου και των λοιπών δραστηριοτήτων του Π.Μ.Σ., ο οποίος κατατίθεται στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ (παρ. 2, άρ.44, Ν.4485/2017). Ο εν λόγω απολογισμός

με ευθύνη της Κοσμητείας αποστέλλεται αμελλητί στα μέλη της ΕΣΕ (παρ. 5, άρ.44, Ν.4485/2017).

Η εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση του ΠΜΣ γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 44 του Ν.4485/2017.

10. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Οι διδάσκοντες του ΠΜΣ, προέρχονται, τουλάχιστον κατά 60%, από:

- μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος,
- μέλη Ε.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Ε.Π. του Τμήματος, κατόχους διδακτορικού διπλώματος εκτός και εάν το γνωστικό τους αντικείμενο είναι εξαιρετικής και αδιαμφισβήτητης ιδιαιτερότητας για το οποίο δεν είναι δυνατή ή συνήθης η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής,
- ομότιμους καθηγητές (άρθρο. 69, Ν.4386/2016) και αφυπηρετήσαντα μέλη Δ.Ε.Π. του οικείου Τμήματος,
- διδάσκοντες σύμφωνα με το Π.Δ. 407/1980 (Α' 112),
- επιστήμονες αναγνωρισμένου κύρους κάτοχους διδακτορικού διπλώματος, οι οποίοι μπορεί να απασχολούνται ως ακαδημαϊκοί υπότροφοι με απόφαση της Συνέλευσης και πράξη του Προέδρου του οικείου Τμήματος για την διεξαγωγή διδακτικού και ερευνητικού έργου, καθοριζόμενου με την σύμβαση που υπογράφεται μεταξύ του ακαδημαϊκού υποτρόφου και του Πρύτανη του οικείου ΑΕΙ. (παρ. 7, άρ. 29, Ν. 4009/2011).

Με αιτιολογημένη απόφαση της Συνέλευσης το Τμήματος ανατίθεται διδασκαλία σε:

- μέλη ΔΕΠ άλλων Τμημάτων του ίδιου ή άλλου ΑΕΙ,
- ερευνητές από ερευνητικά κέντρα του αρ. 13Α, Ν. 4310/2014 και της Ακαδημίας Αθηνών,
- επισκέπτες καταξιωμένους επιστήμονες από την ημεδαπή ή την αλλοδαπή, που έχουν θέση ή προσόντα καθηγητή ή ερευνητή σε ερευνητικό κέντρο, επιστήμονες αναγνωρισμένου κύρους που κατέχουν διδακτορικό δίπλωμα με εξειδικευμένες γνώσεις ή σχετική εμπειρία στο γνωστικό αντικείμενο του ΠΜΣ,
- επισκέπτες μεταδιδακτορικούς ερευνητές, Έλληνες ή αλλοδαπούς νέους επιστήμονες, κάτοχους διδακτορικού διπλώματος (παρ.7, άρ. 16, Ν.4009/2011)
- ή γίνονται νέες προσλήψεις/συμβάσεις σύμφωνα με τα ανωτέρω (παρ. 1, 2, 5 & 6, αρ. 36, Ν.4485/2017).

Η ανάθεση διδασκαλίας μαθημάτων, σεμιναρίων και ασκήσεων του ΠΜΣ γίνεται ύστερα από εισήγηση της ΣΕ και έγκριση της Συνέλευσης του Τμήματος.

**3. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΝΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ
2020-2021:**

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

3α. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – PREHISTORIC ARCHAEOLOGY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ –WINTER SEMESTER	
Κωδ. ΠΡ17	<p>Θεωρητικές προσεγγίσεις στις έννοιες της αξίας και της κοινωνικής οργάνωσης</p> <p><i>Γ. Βαβουρανάκης</i></p> <p>Theoretical approaches to the concepts of values and social organization</p> <p><i>G. Vanouranakis</i></p>
ΠΡ19	<p>Προϊστορικό Αιγαίο: Γεωαρχαιολογικές και Βιοαρχαιολογικές προσεγγίσεις</p> <p><i>Α. Καραλή (ομότ. καθ. ΕΚΠΑ) – Γ. Φερεντίνος (ομότ. καθ. Παν.Πατρών)</i></p> <p>Prehistoric Aegean: A geoarchaeological and bioarchaeological approach</p> <p><i>L. Karali (prof. em. NKUA) – G. Ferentinos (prof. em. Univ. of Patras)</i></p>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΠΡ22	<p>Ταφική αρχαιολογία του Πρώιμου Αιγαίου</p> <p><i>Γ. Παπαδάτος</i></p> <p>Mortuary archaeology of the Early Aegean</p> <p><i>Υ. Papadatos</i></p>
ΠΡ24	<p>Η Ιστορική Γεωγραφία της Ανατολικής Μεσογείου και της Κύπρου κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου</p> <p><i>Κ. Κοπανιάς (με τη συνεργασία της Α. Γεωργίου, επίκ. καθ. έρευνας Παν. Κύπρου)</i></p> <p>Historic Geography of the Eastern Mediterranean and Cyprus during the Late Bronze Age and the Early Iron Age</p> <p><i>K. Koranias (with the collaboration of A. Georgiou, asst. prof. of</i></p>

	<i>Research, Univ. of Cyprus)</i>
ΠΡ 44	<p>Αιγαιακή επιγραφική και διοίκηση: εισαγωγή, ανάλυση και μεθοδολογία με έμφαση στα τεκμήρια της Γραμμικής Β γραφής</p> <p><i>Βασίλης Πετράκης</i></p> <p>Aegean epigraphy and administration: introduction, analysis and methodology with an emphasis on Linear B documents</p> <p><i>Vassilis Petrakis</i></p>

3β. ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – CLASSICAL ARCHAEOLOGY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ –WINTER SEMESTER	
Κωδ. ΚΛ21	Η Ακρόπολη των Αθηνών <i>Χ. Κανελλόπουλος</i> The Acropolis of Athens <i>Ch. Kanellououlos</i>
ΚΛ23	Τοπικά εργαστήρια γλυπτικής στη Ρωμαϊκή Ελλάδα <i>Στ. Κατάκης (με τη συνεπικουρία του Π. Κωνσταντινίδη)</i> Local sculpture workshops in Roman Greece <i>St. Katakis with the collaboration of P. Konstantinidis</i>
ΚΛ25	Ταφική Αρχαιολογία <i>Ν. Δημάκης</i> Funerary Archaeology <i>N. Dimakis</i>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΚΛ26	Ο Πausανίας και η <i>Παλαιά Ελλάδα</i> : περιήγησις, θεωρία, πολιτισμική μνήμη <i>Δ. Πλάντζος</i> Pausanias and <i>Old Greece</i> : <i>periegesis</i> , <i>theoria</i> , cultural memory <i>D. Plantzos</i>
ΚΛ28	Η κεραμική ως αρχαιολογικό υλικό: ο 'κύκλος ζωής' των αρχαίων ελληνικών αγγείων <i>Ε. Κεφαλίδου</i> Pottery in the Archaeological Record: The life cycle of ancient Greek vases <i>E. Kefalidou</i>

3γ. ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ – ANCIENT HISTORY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
Κωδ. ΑΡΙ27	<p>Οικονομία κατά την Ελληνική και Ρωμαϊκή Αρχαιότητα</p> <p><i>Σ. Ζουμπάκη, Διευθύντρια Ερευνών, Ε.Ι.Ε., Σ. Κρεμύδη, Διευθύντρια Ερευνών, Ε.Ι.Ε., Σ. Ψωμά</i></p> <p>The ancient economy during the Greek and Roman Antiquity</p> <p><i>S. Zoumbaki, Director of Research, NGRF, S. Kremmydi, Director of Research, NGRF, S. Psoma</i></p>
ΑΡΙ29	<p>Οι λιγότερο θρησκευτικές όψεις της θρησκείας</p> <p><i>Σ. Ανεζίρη</i></p> <p>The less religious sides of religion</p> <p><i>S. Aneziri</i></p>

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ - SPRING SEMESTER	
Κωδ. ΑΡΙ30	<p>Η επέκταση της Ρώμης στον ελληνικό κόσμο (ύστερος 3^{ος} αιώνας π.Χ.- 1^{ος} αι. π.Χ.)</p> <p><i>Ν. Γιαννακόπουλος (με τη συνεπικουρία του Γ. Μητρόπουλου)</i></p> <p>The expansion of Rome in the Greek World (late 3rd cent. B.C-1st cent. BC)</p> <p><i>N. Giannakopoulos(with the collaboration of G. Mitropoulos)</i></p>
ΑΡΙ42	<p>Εμβάθυνση σε πρωτογενείς πηγές της ελληνικής Αρχαιότητας: επιγραφές και πάπυροι</p> <p><i>Α. Μπαρτζώκα – Δ. Ρουμπέκας</i></p> <p>Study of primary sources of Greek Antiquity: inscriptions and papyri</p> <p><i>A. Bartzoka – D. Roubekas</i></p>

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ

ΑΚΑΔ. ΕΤΟΥΣ 2020-2021

3α. Σεμινάρια ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΒΟΥΡΑΝΑΚΗΣ – GIORGOS VAVOURANAKIS

Χειμερινό εξάμηνο–Winter Semester

Τίτλος: Θεωρητικές προσεγγίσεις στις έννοιες της αξίας και της κοινωνικής οργάνωσης

Subject: Theoretical approaches to the concepts of value and social organisation

Περίληψη: Σκοπός του σεμιναρίου είναι να εξετάσει μερικές από τις ιδέες της νεώτερης και σύγχρονης φιλοσοφίας που έχουν επηρεάσει την αρχαιολογική σκέψη, καθώς αφορούν τη σχέση του ανθρώπου με τον υλικό πολιτισμό. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις έννοιες του εμπορεύματος και των εμπορικών ανταλλαγών, του δώρου και των κοινωνικών σχέσεων και κατ' επέκταση του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας της κοινωνίας. Το σεμινάριο καλύπτει μέσω ενδεικτικών αναγνωσμάτων τη σκέψη των Μαρξ, Μωσ, Γκοντελιέ, Φουκώ, Μπουρντιέ, Γκίντενς, Λατούρ, ΝτεΛάντα. Οι φοιτήτριες/φοιτητές συζητούν τις απόψεις των παραπάνω καθαυτές και βρίσκουν συναφή αρχαιολογικά παραδείγματα εφαρμογής τους σχετικά με το προϊστορικό Αιγαίο. (η-τάξη: ARCH674).

Summary: The aim of the seminar is to examine several ideas of the modern and contemporary philosophy, which have influenced archaeological thinking, since they regard the relation of people to their material culture. Particular emphasis is given to the concepts of the commodity and trade relations, of the gift and social relations and by extension to the ways in which societies are organised and function. The seminar covers, through indicative readings, the thought of Marx, Mauss, Godelier, Foucault, Bourdieu, Giddens, Latour and DeLanda. The students discuss the views of the above authors themselves and find relevant archaeological examples of their application regarding the Prehistoric Aegean. (e-class: ARCH674).

Ενδεικτική βιβλιογραφία - Selected bibliography

- Bourdieu, P. 1977. *Outline of a theory of practice* (μετάφραση R. Nice), Cambridge: Cambridge University Press.
- DeLanda M. 2016. *Assemblage theory*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Foucault M., 1991. *Η τάξη του λόγου: εναρκτήριο μάθημα στο Collège de France-1970* (μετάφραση Χ. Χρησιτίδης, Μ. Μαϊδάτσης), Αθήνα: Ηριδανός.
- Giddens A. 1984. *The constitution of society: outline of the theory of structuration*, Cambridge: Polity Press.

- Godelier, M. 2003. *Το αίνιγμα του δώρου* (Μετάφραση Α. Αγγελίδου), Αθήνα: Gutenberg.
- Graeber, D. 2001. *Toward an anthropological theory of value. The false coin of our own dreams*. N. York και Houndmill: Palgrave.
- Hitchcock, L. 2008. *Theory for Classics: A Student's Guide*, Routledge: London και N.York.
- Latour, B. 2005. *Reassembling the social: an introduction to actor-network-theory*, Oxford: Oxford University Press.
- Marx K. 1978. *Κριτική της πολιτικής οικονομίας* (μετάφραση Φ. Φωτίου), Αθήνα: Θεμέλιο.
- Mauss, M. 1979. *Το δώρο: μορφές και λειτουργίες της ανταλλαγής στις αρχαϊκές κοινωνίες* (μετάφραση Α. Σταματοπούλου-Παραδέλλη), Αθήνα: Καστανιώτης.
- Weiner, A. 1992. *Inalienable possessions. The paradox of keeping-while giving*, Los Angeles: UCLA Press.

ΛΙΛΙΑΝ ΚΑΡΑΛΗ (ομότ. καθ. ΕΚΠΑ) - **ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΣ** (ομότ. καθ. Παν. Πατρών)

LILIAN KARALI (prof. em. NKUA) – **GIORGOS FERENTINOS** (prof. em. Univ. of Patras)

Χειμερινό εξάμηνο – Winter semester

Τίτλος: Προϊστορικό Αιγαίο: Γεωαρχαιολογικές και Βιοαρχαιολογικές προσεγγίσεις

Subject: Prehistoric Aegean: A Geoarchaeological and Bioarchaeological approach

Περίληψη: Η μελέτη των περιβαλλοντικών αλλαγών κατά το παρελθόν μπορεί να μας δια φωτίσει για το παρόν και το μέλλον. Για τον αρχαιολόγο, είναι πολύ σημαντική η γνώση των βασικών γεωλογικών και οικολογικών παραγόντων που επηρεάζουν τη ζωή και τη δράση του ανθρώπου και των λοιπών ζώντων οργανισμών. Στο σεμινάριο θα εξετασθούν οι εφαρμογές τους στην προϊστορική αρχαιολογία. Οι μεταβολές του φυσικού περιβάλλοντος και του γεωαναγλύφου ιδιαίτερα κατά τους προϊστορικούς χρόνους έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην μετακίνηση αγαθών και ιδεών, στην ανάπτυξη ή εγκατάλειψη οικισμών.

Θα παρουσιαστούν οι κύριες μέθοδοι μελέτης των βιοαρχαιολογικών καταλοίπων, με στόχο την ασφαλέστερη αναγνώριση του κάθε είδους και την συμβολή τους στην πληρέστερη κατανόηση του αρχαιολογικού συνόλου

Summary: Studying environmental changes in the past can enlighten us about the present and the future. For the archaeologist the knowledge of the basic geological and ecological factors that influenced the life and the actions of the human being and the living organisms is imperative. Methods of detection of the paleoenvironment in prehistory will be presented in the seminar. The major environmental and geological

changes and their consequences on human movements in prehistory had a severe impact on the transportation and exchange of goods and ideas as well as in the growth or abandonment of settlements during the prehistoric periods. Methods for studying living organisms from their bioarcheological residues and their contribution to archaeological research will also be presented.

Ενδεικτική βιβλιογραφία–Selected bibliography

- Allen, K.M.S., S.W. Green και E.B.W. Zubrow. 1990. *Interpreting space: GIS and archaeology*. London.
- Αλματζή, Α. 2000. «Γενικά για λιμναίους οικισμούς». *Επτάκκλος* 15: 82-86.
- Battarbee, R.W. 1988. «The use of Diatom Analysis in Archaeology: A review». *JAS* 15: 621-644.
- Bocquet, A. 1984. *Archéologie des lacs et des rivières*. Annecy: Musée d' Annecy.
- Brown, A. G. 1997. *Alluvial geoarchaeology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Courty, M. A., P. Goldberg και R. Macphail. 1989. *Soils and micromorphology in archaeology*. Cambridge: Cambridge Manuals in Archaeology.
- Dincauze, D.F. 2000. *Environmental Archaeology. Principles and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press..
- Hassan, F. 1979. «Geoarchaeology: The geologist and archaeology». *American Antiquity* 44: 207-70.
- Higgins, M. D. και R. Higgins. 1996. *Geological companion to Greece and the Aegean*. NY / London: Cornell University Press / Duckworth Publishers, Ithaca.
- Karali, L. 1999. *Shells in Aegean Prehistory*, BAR-IS 761, Oxford.
- Καραλή, Α. 2008. «Αρχαιολογία και θαλάσσιο περιβάλλον». Στο «*Το θαλάσσιο Περιβάλλον*» επιμ. Η. Ευθυμιόπουλος και Μ. Μοδινός, 13-22. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καραλή, Α. 2005. *Περιβαλλοντική Αρχαιολογία*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Καραλή, Α. και Γ. Φερεντίνος. επιμ. 2015. *Τετράδια Γεωαρχαιολογίας*. Συλλογικό έργο. Αθήνα: ΟΛΚΟΣ.
- Kraft, J.C. *etal.*, 1977. «Palaeogeographic reconstructions of coastal Aegean archaeological sites». *Science* 195: 941-947.
- Kraft, J., G. Rapp, J. Gifford και S. Aschenbrenner. 2005. «Coastal Change and Archaeological Settings in Elis». *Hesperia* 74: 1-39.
- Raikes, R. και L. Water. 1984. *Weather and prehistory*. 2nd ed. N. Jersey.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ - YIANNIS PAPADATOS

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Τίτλος: Ταφική αρχαιολογία του Πρώιμου Αιγαίου

Subject: Mortuary archaeology of the Early Aegean

Περίληψη: Παρουσιάζονται τα αρχαιολογικά δεδομένα από τα νεκροταφεία της Πρώιμης και Μέσης Εποχής του Χαλκού στο Αιγαίο: ταφική αρχιτεκτονική, χωρική οργάνωση των νεκροταφείων, ταφικά έθιμα και τελετές, κτερίσματα και τελετουργικός εξοπλισμός. Εξετάζονται κριτικά τα θεωρητικά σχήματα και οι τρόποι προσέγγισης που έχουν κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί για την ερμηνεία αυτών των δεδομένων. Αναλύονται οι δυνατότητες αλλά και οι περιορισμοί που υπάρχουν στη χρήση των ταφικών δεδομένων για την ανασύνθεση των αντιλήψεων, της δημογραφίας και της οργάνωσης των κοινωνιών στο Αιγαίο της 3ης και των αρχών της 2ης χιλιετίας π.Χ.

Summary: The course deals with the archaeological record from the cemeteries of the Early and Middle Bronze Age Aegean: tomb architecture, spatial organization of cemeteries, mortuary practices, burial offerings, funerary rituals and ritual equipment. We critically examine theoretical schemes and methods of approach that have been implemented for the interpretation of the relevant evidence. We also discuss the potential and limitations in the use of mortuary data to reconstruct mortuary beliefs, demography and social organization of the Aegean communities in the 3rd and early 2nd millennium B.C.

Ενδεικτική βιβλιογραφία - Selected bibliography

- Bloch, M. και J. Perry. 1982. *Death and the regeneration of life*. Cambridge (ιδίως 1-45).
- Branigan, K. 1993. *Dancing with Death: Life and Death in Southern Crete, c. 3000-2000 BC*. Amsterdam.
- Branigan, K. (επιμ.) 1998. *Cemetery and Society in the Bronze Age*. Sheffield.
- Broodbank, C. 2000. *An Island Archaeology of the Early Cyclades*. Cambridge (ιδίως 247-275 και 299-319).
- Cavanagh, W. και C. Mee. 1998. *A Private Place: Death in Prehistoric Greece*, SIMA 125. Jönköping.
- Chapman, R. και K. Randsborg. 1981. «Approaches to the archaeology of death». Στο *The archaeology of death*, επιμ. R. Chapman, R. Kinnes και K. Randsborg, 71-81. Cambridge.
- Danforth, L. 1982. *Death ritual in rural Greece*. Princeton.
- Doumas, C. 1977. *Early Bronze Age burial habits in the Cyclades*, SIMA 48. Göteborg.
- Laffineur, R. επιμ. 1987. *Thanatos: Les coutumes funéraires en Égée à l'Age du Bronze, Aegaeum 1*. Liège.
- Laneri, N. επιμ. 2007. *Performing Death: Social Analyses of Funerary Traditions in the Ancient Near East and Mediterranean*. Oriental Institute Seminars 3. Chicago.

- Metcalf, P. και R. Huntington. 1991. *Celebrations of Death: the anthropology of mortuary ritual*. Cambridge.
- Morris, I. 1997. *Ταφικά τελετουργικά έθιμα και κοινωνική δομή στην Κλασική Αρχαιότητα*. Μπφρ. Κάτια Μαντέλη. Ηράκλειο (ιδίως 1-39 και 253-267).
- Parker Pearson, M. 1999. *The Archaeology of Death and Burial*.
- Σακελλαράκης, Γ. και Ε. Σακελλαράκη. 1997. *ΑΡΧΑΝΕΣ. Μια νέα ματιά στη Μινωική Κρήτη*. Αθήνα (ιδίως 238-267).
- Soles, J.F. 1992. *The Prepalatial Cemeteries at Mochlos and Gournia and the House Tombs of Bronze Age Crete*. *Hesperia* suppl. 24. Princeton.
- Weiberg, E. 2007. *Thinking the Bronze Age: Life and Death in Early Helladic Greece*. Boreas, Uppsala Studies in Ancient Mediterranean and Near Eastern Civilizations 29. Uppsala (ιδίως 187-388).

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΠΑΝΙΑΣ (με τη συνεπικουρία της **Άρτεμης Γεωργίου**, επίκ. καθ. ερευνών Πανεπιστημίου Κύπρου)–
KOSTAS KOPANIAS (with the cooperation of **Artemis Georgiou**, asst. prof. of research, University of Cyprus)

Εαρινό εξάμηνο–Spring Semester

Τίτλος: Η Ιστορική Γεωγραφία της Ανατολικής Μεσογείου και της Κύπρου κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου

Subject: Historic Geography of the Eastern Mediterranean and Cyprus during the Late Bronze Age and the Early Iron Age

Περίληψη: Στο πλαίσιο του σεμιναρίου θα εξετασθεί συνολικά η Ιστορική Γεωγραφία της Ανατολικής Μεσογείου και της Κύπρου κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Θα επιλεγούν σημαντικές αρχαιολογικές θέσεις (οικισμοί και ιερά) της Μ. Ασίας, της Συροπαλαιστίνης και της Αιγύπτου και θα μελετηθούν διεξοδικά. Θα αναλυθούν επίσης οι σημαντικότερες αστικές θέσεις της Κύπρου και οι μετασχηματισμοί που παρατηρούνται στο ευρύτερο δίκτυο οικισμών κάθε πολιτείας κατά την Ύστερη Χαλκοκρατία και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Θα μελετηθούν παράλληλα η σύνθετη μορφή οικονομίας και η ιδιόμορφη πολιτειακή οργάνωση της Κύπρου, δίνοντας έμφαση σε θέματα υλικού πολιτισμού, μηχανισμών ελέγχου της παραγωγής, λατρείας και επαφών με άλλα κέντρα της ανατολικής Μεσογείου. Οι συμμετέχοντες θα συνεργασθούν για να δημιουργήσουν StoryMaps στο ArcGIS (η-Τάξη: ARCH879).

Summary: This seminar will focus on the Historic Geography of the Eastern Mediterranean during the Late Bronze Age and the Early Iron Age. Significant archaeological sites (settlements and sanctuaries) in Anatolia, the Levant and Egypt are going to be examined in detail. The course will also investigate the most significant urban sites of Cyprus, as well as the transformations observed in the wider settlement pattern of each polity during the Late Bronze Age and the Early Iron Age.

The complex economy and the idiosyncratic political administration of Cyprus will be also examined, with special emphasis on aspects of material culture, bureaucratic mechanisms, cult and connectivity with other Mediterranean centres. The participants of the course will create Story Maps in ArcGIS (eclass: ARCH879).

Ενδεικτική βιβλιογραφία - Selected bibliography

- Bryce, T. R. 2012. *The world of the Neo-Hittite kingdoms: a political and military history*. Oxford.
- Cline, E. H. 2014. *1177 B.C. The year civilization collapsed*. Princeton.
- Georgiou, A. και Ιακωβου, Μ. 2020, "Cyprus." Στο *A Companion to the Archaeology of Early Greece and the Mediterranean*. επιμ. I.S. Lemos και A. Kotsonas, 1133-1162. Oxford,
- Galil, G., A. Levinzon-Gilbo' a, A. M. Maeir και D. Kahn. επιμ. 2012. *The ancient Near East in the 12th-10th centuries BCE. Culture and history: proceedings of the international conference, held at the University of Haifa, 2-5 May 2010*. Alter Orient und Altes Testament 392. Münster.
- Gitin, S., A. Mazar και E. Stern, επιμ. 1998. *Mediterranean Peoples in Transition: Thirteenth to Tenth Centuries*. Israel Exploration Society. Jerusalem.
- Ιακωβου, Μ. 2013. "Historically elusive and internally fragile island polities: the intricacies of Cyprus' political geography in the Iron Age". Στο *BASOR* 370, 15-47.
- Killebrew, A. E. και G. Lehmann, επιμ. 2013. *The Philistines and other "sea peoples" in text and archaeology*. Archaeology and biblical studies 15. Atlanta.
- Killebrew, A. E. και M. Steiner, επιμ. 2013. *The Oxford Handbook of the Archaeology of the Levant*. Oxford.
- Knapp, A.B. 2013. *The Archaeology of Cyprus: from Earliest Prehistory through the Bronze Age*, Cambridge.
- MacGinnis, J. 2017. "Assyrians after the Fall: Evidence from the Ebabbara of Sippar." Στο *At the Dawn of History. Ancient Near Eastern Studies in Honour of J.N. Postgate*, επιμ. Y. Heffron, A. Stone, M. Worthington και J.N. Postgate, 781-96. Winona Lake.
- McInerney, J., επιμ. 2014. *A companion to ethnicity in the ancient Mediterranean*. Chichester, West Sussex.
- Σατράκη, Α. 2012. *Κύπριοι Βασιλείς. Από τον Κόσμοσο μέχρι τον Νικοκρέοντα*, Αθήνα.
- Steadman, S. R. και J. G. McMahon, επιμ. 2011. *The Oxford handbook of ancient Anatolia, 10,000-323 B.C.E*. Oxford και New York.
- Mieroop, M. van de. 2010. *The Eastern Mediterranean in the Age of Ramesses II*. Oxford.
- Yasur-Landau, A. 2010. *The Philistines and Aegean migration at the end of the Late Bronze Age*. Cambridge.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΕΤΡΑΚΗΣ – VASSILIS PETRAKIS

Εαρινό εξάμηνο / Spring Semester

Τίτλος: Αιγαιακή επιγραφική και διοίκηση: εισαγωγή, ανάλυση και μεθοδολογία με έμφαση στα τεκμήρια της Γραμμικής Β γραφής

Seminar title: Aegean epigraphy and administration: introduction, analysis and methodology with an emphasis on Linear B documents

Περίληψη:

Στόχος του σεμιναρίου είναι η εξοικείωση των συμμετεχόντων με τα βασικά στοιχεία της Αιγαιακής επιγραφικής: την ιστορία και εξέλιξη των διαφόρων συστημάτων γραφής, την παλαιογραφία, την ανάλυση και την ερμηνεία των κειμένων του Αιγαίου της Χαλκοκρατίας, αλλά και την ανασύσταση των πρακτικών της διοίκησης, την οποία τα τεκμήρια αυτά κυρίως εξυπηρετούσαν. Πέραν μιας ευρείας επισκόπησης των Κρητικών γραφών, η κύρια έμφαση θα δοθεί στα τεκμήρια της λεγόμενης Γραμμική Β γραφή, η οποία χρησιμοποιούνταν ανάμεσα στο 14ο και στο 12ο αι. π.Χ. για να αποδώσει μια ελληνική διάλεκτο, καλύπτοντας τις ανάγκες καταγραφής των ανακτορικών γραφειοκρατιών της κεντρικής και νότιας ηπειρωτικής Ελλάδας, αλλά και της Κρήτης. Η παρουσίαση των βασικών αρχών μεθοδολογίας και ερμηνείας θα εστιάσει τόσο σε συγκεκριμένα θέματα που καταγράφονται στα κείμενα, όσο και σε συγκεκριμένα τεκμήρια. Οι συμμετέχοντες θα ασκηθούν στους βασικούς τρόπους εργασίας της Μυκηναϊκής επιγραφικής και στους τρόπους με τους οποίους οι ενδείξεις των κειμένων μπορούν να ενσωματωθούν στις αρχαιολογικές συζητήσεις.

Summary: This seminar aims at the acquisition of a certain familiarity with the basic elements of Aegean epigraphy: the history and development of various writing systems, the palaeography, and the analysis and interpretation of the textual record in the Bronze Age Aegean, as well as the reconstruction of the administrative systems which such documents mostly served. Following a broad survey of Cretan writing, the main emphasis will be placed on documents in the so-called Linear B script used to render a Greek dialect between the 14th and 12th centuries BCE and used to serve the book-keeping needs of the palatial bureaucracies in central and southern Greek Mainland and Crete. The presentation of the basic interpretative and methodological principles will focus both on specific topics as well as in the presentation and discussion of specific documents. Participants will be practiced in the basic *modus operandi* of Mycenaean epigraphy and in ways in which textual evidence can be embedded in archaeological discussion.

e-class: ARCH926

σύνδεσμος/ link: <https://eclass.uoa.gr/courses/ARCH926/>

Επιλεγμένη βιβλιογραφία / Select bibliography

Bennet, J. 1985. The structure of the Linear B administration at Knossos” *American Journal of Archaeology* 89:2, 231-249.

Bennet, J. 2008. Palace^{TM}: speculations on palatial production in Mycenaean Greece with (some) reference to glass” στο C.M. Jackson & E.C. Wager (επιμ.) *Vitreous Materials in the Late Bronze Age Aegean*, Jackson, Caroline M. and Emma C. Wager, eds. Sheffield Studies in Aegean Archaeology, Oxford: Oxbow Books, 151-172.

Bennet, J. 2014. “‘Literacies’ – 60+ years of ‘reading’ the Aegean Late Bronze Age” *BICS* 57:2, 127-137.

Duhoux, Y. & A. Morpurgo-Davies (επιμ.). 2008-2014. *A Companion to Linear B: Mycenaean Greek Texts and their World*, volumes 1-3, Louvain-La-Neuve/ Walpole MA: Peeters (ιδιαίτερα τα εξής κεφάλαια: R. Palmer, J.T. Killen και Y. Duhoux [1^{ος} τόμος], Y. Duhoux, St. Hiller, T.G. Palaima [2^{ος} τόμος], J.L. Melena, J. Bennet [3^{ος} τόμος]).

Killen, J.T. 2012. “The two provinces of Pylos revisited” στο C. Varias (επιμ.) *Actas del Simposio Internacional: 55 Años de Micenología (1952-2007)*, Bellaterra, 12-13 de abril de 2007, Faventia Supplementa 1, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 155-181.

Palaima, T.G. & J.C. Wright. 1985. “Ins and outs of the Archives Rooms at Pylos: form and function in a Mycenaean palace” *AJA* 89:2, 251-262.

Palaima, T.G. 1995. “The last days of the Pylos polity” στο R. Laffineur & W.-D. Niemeier (επιμ.), *Politeia: Society and State in the Aegean Bronze Age. Proceedings of the 5th International Aegean Conference / 5e Rencontre égéenne internationale, University of Heidelberg, Archäologisches Institut, 10-13 April 1994*, volume II, Aegaeum 12:2, Liège/ Austin: Université de Liège/ University of Texas at Austin, Program in Aegean Scripts and Prehistory, 623-633.

Palaima, T.G. 1995. “The nature of the Mycenaean *wanax*: non-Indo-European origins and priestly functions” στο P. Rehak (επιμ.) *The Role of the Ruler in the Prehistoric Aegean. Proceedings of a Panel Discussion presented at the Annual Meeting of the Archaeological Institute of America, New Orleans, Louisiana, 28 December 1992, with Additions*, Aegaeum 11, Liège/ Austin: Université de Liège/ University of Texas at Austin, Program in Aegean Scripts and Prehistory, 119-142.

Palmer, L.R. *The Interpretation of Mycenaean Greek Texts*, Oxford: at the Clarendon Press.

Pape, T., P. Halstead, J. Bennet & Y. Stangidis. 2014. “‘For it is written’: an experimental approach to the materiality and temporality of clay documents inscribed in Linear B” στο Y. Galanakis, T. Wilkinson & J. Bennet (επιμ.) *Αθήματα: Critical Essays on the Archaeology of the Eastern Mediterranean in Honour of E. Susan Sherratt*, Oxford: Archaeopress, 177-185.

Petrakis, V. 2017a. “Reconstructing the matrix of the ‘Mycenaean’ literate administrations” στο P.M. Steele (επιμ.) *Understanding Relations Between Scripts: The Aegean Writing Systems*, Oxford/ Philadelphia: Oxbow, 69-92 (κοινή βιβλιογραφία 202-221).

Petrakis, V. 2017b. “Figures of speech? Observations on the non-phonographic component in the Linear B writing system” στο M.-L. Nosch και H. Landenius Enegren

(επιμ.) *Aegean Scripts: Proceedings of the 14th International Colloquium on Mycenaean Studies, Copenhagen, 2-5 September 2015*, τόμος 1, Incunabula Graeca 105:1, Roma: Consiglio Nazionale delle Ricerche Edizioni, 127-167.

Ventris, M.G.F. & J. Chadwick, *Documents in Mycenaean Greek*, Cambridge: Cambridge University Press 1956¹, 1973².

Voutsaki, S. & J.T. Killen (επιμ.) 2001. *Economy and Politics in the Mycenaean Palace States. Proceedings of a Conference Held on 1-3 July 1999 in the Faculty of Classics*. Proceedings of the Cambridge Philological Society Supplement 33. Cambridge: The Cambridge Philological Society.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ – CHRYSANTHOS KANELLOPOULOS

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Τίτλος: Η Ακρόπολη των Αθηνών

Subject: The Acropolis of Athens

Περίληψη: Στο σεμινάριο εξετάζονται σε βάθος τα μνημεία της Ακρόπολης των Αθηνών από την πρώιμη αρχαϊκή εποχή έως το τέλος του αρχαίου κόσμου. Το πεδίο είναι ανεξάντλητο σε βιβλιογραφία, από τις πρώτες εγκυκλοπαιδικές εργασίες τεκμηρίωσης έως τις σύγχρονες ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Εκτός από ζητήματα σχεδιασμού, εξετάζονται γεωμορφολογικά και τοπογραφικά ζητήματα, αναθηματικά μνημεία και αρχιτεκτονικά γλυπτά. Επισκέψεις στην Ακρόπολη και το μουσείο Ακροπόλεως.

Summary: An in depth examination of the monuments of the Athenian Acropolis, from the early archaic period to the collapse of the ancient world. The bibliography in the field is inexhaustible; from the early documentation works to more recent interpretative approaches. Except for aspects of design the seminar examines topographical and geomorphological issues, votive monuments and architectural sculptures. Visits on the site and the Acropolis museum.

Ενδεικτικήβιβλιογραφία - Selected bibliography

- Barletta, B.A. 2009. «In Defense of the Ionic Frieze of the Parthenon». *AJA* 113: 547-68.
- Brouskari, M. 1997. *The Monuments of the Acropolis*. Athens: ΥΠΟΟΑ. Culture.
- Coulton, J.J. 1984. «The Parthenon and Periklean Doric». Στο *Parthenon-Kongress Basel*, επιμ. E. Berger, 40-44. Mainz: Philipp von Zabern.
- Dörpfeld, W. 1886. «Der alte Athenatempel auf der Akropolis». *Mitt. DAI*, 337–51.
- Hurwit, J.M. 1999. *The Athenian Acropolis: History, Mythology, and Archaeology from the Neolithic Era to the Present*. Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press.
- Kawerau, G. και Καββαδίας, Π. 1891. *Ανασκαφή της Ακροπόλεως από του 1885 μέχρι του 1890*. Αθήνα: Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία.
- Kissas, K. 2008. *Archaische Architektur der Athener Akropolis: Dachziegel - Metopen - Geisa – Akroterbasen*. Wiesbaden: Reichert.
- Κορρές, Μ. 1996α. «Τοπογραφικά ζητήματα της Ακροπόλεως». Στο: *Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών. Επιστημονικές - Επιμορφωτικές Διαλέξεις*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών - Δήμος Αθηναίων, 57-106.
- Κορρές, Μ., Πανέτσος, Γ.Α. και Τ. Seki (επιμ.), *Ο Παρθενών. Αρχιτεκτονική και συντήρηση*. Αθήνα

- Κορρές, Μ. 2021. Ανεβαίνοντας την Ακρόπολη
<https://www.blod.gr/lectures/anebainontas-tin-akropoli-proti-omilia/>
<https://www.blod.gr/lectures/anevainontas-tin-akropoli-2/>
- Λαμπρινού, Λ. 2015. *Η υστερορωμαϊκή επισκευή του Παρθενώνα και τα χρησιμοποιηθέντα σε αυτήν ελληνιστικά στωικά κτήρια*. Διδ.διατρ. ΕΚΠΑΑθήνα.
- Manidaki, V. 2018. «Theories about the Oblique View in the Study of Ancient Classical Architecture». Στο *ΗΡΩΣ ΚΤΙΣΤΗΣ II. Studies on the Historical Monuments of Greece. Honorary volume to Ch. Bouras*, επιμ. Κ. Zambas, Μ. Korres, F. Mallouchou-Tuffanοκαι S. Mamaloukos, 125-36. Athens: Melissa.
- Μανιδάκη, Β. 2018. Τα Πρόσωπα των Λίθων – Νεώτερη έρευνα για τους αποτετμημένους λίθους της παρθενώνας ζωφόρου
<https://www.blod.gr/lectures/ta-prosopa-ton-lithon-neoteri-ereyna-gia-tous-apotetmimenous-lithous-tis-parthenoneias-zoforou/>
- Paga, J. 2017. «Contested Space at the Entrance of the Athenian Acropolis». *Journal of the Society of Architectural Historians* 76:154-74.
- Raubitchek, A.E. 1949. *Dedications from the Athenian Acropolis*. AIA: Cambridge.
- van Rookhuijzen, J.Z. 2020. «The Parthenon Treasury on the Acropolis». *AJA* 124:3-35.
- Rhodes, R.F. 1995. *Architecture and Meaning on the Athenian Acropolis*. Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press.
- Σιουμπάρα, Ε.Π. 2015. «Η νέα αναπαράσταση του "Εκατοπέδου" ναού με βάση τα διάσπαρτα πόρινα αρχιτεκτονικά μέλη της Ακρόπολης». Στο *6η Διεθνής Συνάντηση για την Αποκατάσταση των Μνημείων Ακροπόλεως, Αθήνα, 4-5 Οκτωβρίου*, 2013, 249-269. Αθήνα: ΥΠΠΟΑ, ΥΣΜΑ.
- Stevens, G.P. και J.M. Paton 1927. *The Erechtheum*. American School of Classical Studies in Athens και Harvard University Press: Cambridge, Mass.
- Τουρνικιώτης, Π. 1994. *Ο Παρθενώνας και η ακτινοβολία του*. Αθήνα: Μέλισσα.
- Ζιρώ, Δ. 1994. *Μελέτη Αποκαταστάσεως του ναού της Αθηνάς Νίκης*. Αθήνα: ΥΣΜΑ.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΚΑΤΑΚΗΣ(με τη συνεπικουρία του **Παναγιώτη Κωνσταντινίδη**, μεταδιδακτορικού ερευνητή ΕΚΠΑ) –
STYLIANOS KATAKIS (with the collaboration of **Panagiotis Konstantinidis**, postdoctoral researcher, NKUA)

Χειμερινό εξάμηνο–Winter Semester

Τίτλος: Τοπικά εργαστήρια γλυπτικής στη Ρωμαϊκή Ελλάδα

Subject: *Local sculpture workshops in Roman Greece*

Περίληψη: Αδιαμφισβήτητο κέντρο γλυπτικής παραγωγής στη ρωμαϊκή Ελλάδα παραμένει η Αθήνα μέχρι τουλάχιστον το 267 μ.Χ. Εκτός όμως από την Αθήνα

τοπικά εργαστήρια αναπτύσσονται σε όλες τις μεγάλες τουλάχιστον πόλεις και επιμέρους περιοχές. Στο πλαίσιο του σεμιναρίου θα προσπαθήσουμε να ανιχνεύσουμε την παραγωγή των εργαστηρίων αυτών και να δούμε την συνέχεια τοπικών παραδόσεων αλλά και τις επιδράσεις και επιρροές από τα μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα της περιόδου.

Summary: An undoubtedly centre of sculpture production in Roman Greece remains Athens until at least AD 267. Apart from Athens, local workshops are being developed in all major cities and regions. In the framework of the seminar we will try to trace the production of these workshops and see the continuity of local traditions, as well as the influences from the big artistic centres of that period.

Ενδεικτική βιβλιογραφία - Selected bibliography

- Αλλαμανή Σουρρή, Β. 2014. *Επιτύμβιες Στήλες και Ανάγλυφα από τη Βέροια και τη περιοχή της*. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Μακεδονικών και Θρακικών σπουδών.
- Δαμάσκος, Δ. 2013. *Κατάλογος γλυπτών του Αρχαιολογικού Μουσείου Καβάλας Α΄*. Θεσσαλονίκη: Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Μακεδονικών και Θρακικών Σπουδών
- Δεσπίνη, Γ., Θ. Στεφανίδου-Τιβεριού και Ε. Βουτυράς, επιμ. 1997, 2003, 2010, 2020. *Κατάλογος γλυπτών του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης I-IV*. Θεσσαλονίκη: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας.
- Καραναστάση Π., Στεφανίδου-Τιβεριού, Θ., και Δ. Δαμάσκος, επιμ. 2018. *Γλυπτική και κοινωνία στη ρωμαϊκή Ελλάδα: καλλιτεχνικά προϊόντα, κοινωνικές προβολές. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Ρέθυμνο, 26-28 Σεπτεμβρίου 2014*. Θεσσαλονίκη: UniversityStudioPress
- Κατάκης, Στ. Ε. 2002. *Επίδαυρος. Τα γλυπτά των ρωμαϊκών χρόνων από το Ιερό του Απόλλωνος Μαλεάτα και του Ασκληπιού*. Αθήνα: η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία.
- Koch, G., και H. Sichtermann. 1982. *Römische Sarkophage, Handbuch der Archäologie*. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- Lagogianni-Georgakarakos M. 1998. *Die Grabdenkmäler mit Porträts aus Makedonien. CSIR Griechenland III*, 1. Athen: Akademie von Athen.
- Lagogianni-Georgakarakos, M. 2002. *Die römischen Porträts Kretas I. Bezirk Heraklion. CSIR Griechenland VI*, 1. Athen: Akademie von Athen.
- Palagia, O., και W. D. E. Coulson, επιμ. 1998. *Regional Schools in Hellenistic Sculpture. Proceedings of an International Conference Held at the American School of Classical Studies at Athens, March 15-17, 1996*, Oxford: Oxbow.
- Στεφανίδου-Τιβεριού, Θ. 1985. *Τραπεζοφόρα του Μουσείου Θεσσαλονίκης*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Στεφανίδου-Τιβεριού, Θ., Π. Καραναστάση και Δ. Δαμάσκος, επιμ. 2012. *Κλασική παράδοση και νεωτερικά στοιχεία στην πλαστική της ρωμαϊκής Ελλάδας. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Θεσσαλονίκης, 7-9 Μαΐου 2009*. Θεσσαλονίκη: UniversityStudioPress

- Stefanidou-Tiveriou, Th. 2014. *Die lokalen Sarkophage aus Thessaloniki, Sarkophag-Studien* 8. Ruhpolding: Rutzten
- Στεφανίδου-Τιβεριού, Θ., και Ε. Παπαγιάννη. 2015. *Ανασκαφή Νικοπόλεως. Σαρκοφάγοι αττικής και τοπικής παραγωγής*. Αθήνα: ηενΑθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία.
- Sturgeon, M. C. 1989. «Roman Sculptures from Corinth and Isthmia: A Case for a Local “Workshop”». Στο *The Greek Renaissance in the Roman Empire*, επιμ. S. Walker και A. Cameron, 114-21. London: University of London

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΗΜΑΚΗΣ – NIKOLAOS DIMAKIS

Χειμερινό εξάμηνο – Winter semester

Τίτλος: Ταφική Αρχαιολογία

Subject: Funerary Archaeology

Περίληψη: Ακόμα κι αν στο θάνατο η ταυτότητα και η κοινωνική θέση μπορούν να υποστούν σημαντικές αλλαγές, από τη μελέτη των ταφικών εθίμων μπορούμε να κατανοήσουμε σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική διαστρωμάτωση, την κατανομή του πλούτου και της ιδιοκτησίας, και τον βαθμό ευελιξίας ή διαίρεσης στην κατανομή της εξουσίας σε μια κοινότητα. Με τη μεγάλη περιφερειακή πολυμορφία και την ποικιλία των μορφών κοινότητας, και των δικτύων της, η ανατολική Μεσόγειος των κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων (5^{ος} αι. π.Χ.-3^{ος} αι. μ.Χ.) προσφέρει ένα μοναδικό πλαίσιο για την εξερεύνηση, μέσα από τις ταφές, του πώς αναπτύσσονται οι κοινότητες. Στο σεμινάριο εξετάζονται θεματικοί τρόποι ανάλυσης (π.χ. διαχρονικής, υπερτοπικής, διαδικαστικής, μεταδιαδικαστικής, ενδο- ή δια-περιφερειακής, κ.ά.) των ταφικών συμφραζομένων κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, αναζητώντας πληροφορίες για τα άτομα, τις κοινωνικές ομάδες και τις κοινότητες. Θα συζητηθούν θέματα όπως: αν η τοποθέτηση των νεκρών στο τοπίο είναι ενδεικτική ζητημάτων εδαφικής κυριότητας, πώς ο κοινωνικός ρόλος συγκεκριμένων ομάδων ατόμων (π.χ. παιδιά, γυναίκες, ηλικιωμένοι, ελίτ ή μη ελίτ) μπορεί να ανακατασκευαστεί από τον τρόπο με τον οποίο οι ρόλοι αυτοί εκφράζονται από ή διαχειρίζονται μέσω των ταφικών συμφραζόμενων, ο αντίκτυπος που μεγάλα ιστορικά φαινόμενα (π.χ. πόλεμος, λοιμός, αστικοποίηση, συννοικισμός, αποικισμός, κ.ά.) μπορούν να έχουν στον τρόπο που άτομα ή συγκεκριμένες ομάδες ατόμων μεταχειρίζονται τους νεκρούς τους (η-τάξη: ARCH870).

Summary: Even though at death identity and social status may undergo major changes, by studying burial customs we can greatly gain in the understanding of a community's social structure, distribution of wealth and property, degree of flexibility or divisiveness in the apportionment of power. With its great regional diversity and variety of community forms and networks, the eastern Mediterranean of the Classical, Hellenistic and Roman times (5th c. B.C. - 3rd c. A.D) offers a unique context for

exploring, through the burial evidence, how communities developed. The seminar aims at exploring thematic and interdisciplinary ways of analysis (e.g. temporal, regional, intra- or inter-regional, local, structural) in which funerary contexts of the aforementioned periods, provide insights on individuals, social groups and communities. Themes that will be discussed include issues of territoriality, the reconstruction of social roles of particular groups of people (e.g. children, women, the elderly, elite or non-elite individuals), and the impact that major historical events (e.g. war, famine, urbanization, synoecism) may have had on the way individuals or specific groups of individuals treated their dead (e-class: ARCH870)

Ενδεικτική βιβλιογραφία–Selected bibliography

Γενικά Εγχειρίδια

- Bradbury, J. και C. Scarre, επιμ. 2017. *Engaging with the Dead: exploring changing human beliefs about death, mortality and the human body*. Oxford: Oxbow.
- Chapman, R., I. Kinnes και Kl. Randsborg, επιμ. 1981. *The Archaeology of Death*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Davies, D.J. 2002. *Death, Ritual and Belief: the rhetoric of funerary rites*. London: Bloomsbury.
- Duday, H. 2009. *The Archaeology of the Dead: lectures in archaeoethanatology*. Oxford: Oxbow.
- Humphreys, S.C. και H. King, επιμ. 1981. *Mortality and Immortality: the anthropology and archaeology of death*. London: Academic Pr.
- Huntington, P. και P. Metcalf. 1991. *Celebrations of Death: the anthropology of mortuary ritual*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Knüsel, C. και R. Gowland, επιμ. 2006. *Social Archaeology of Funerary Remains*. Oxford: Oxbow.
- Moreman, C., επιμ. 2017. *Routledge Companion to Death and Dying*. New York: Routledge.
- Pearson, M.P. 1999. *The Archaeology of Death and Burial*. Stroud: Sutton Publishing.
- Tarlow, S. και L. Nilsson Stutz, επιμ. 2013. *The Oxford Handbook of the Archaeology of Death and Burial*. Oxford: OxfordUniversityPress.

Αρχαιολογική Θεωρία και Θάνατος στον Ελληνορωμαϊκό Κόσμο

- Dimakis, N. 2016. *Social Identity and Status in the Classical and Hellenistic Northern Peloponnese: the evidence from burials*. Oxford: Archaeopress.
- Dimakis, N. και T.M. Dijkstra, επιμ. 2020. *Mortuary Variability and Social Diversity in Ancient Greece. Studies on ancient Greek death and burial*. Oxford: Archaeopress.
- Morris, I. 1987. *Burial and Ancient Society. The Rise of the Greek City-State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Morris, I. 1992. *Death-Ritual and Social Structure in Classical Antiquity*. Cambridge: CambridgeUniversityPress. [ελλην. μετάφραση: Ταφικά τελετουργικά έθιμα και κοινωνική δομή στην κλασική αρχαιότητα, 1994].

van Andringa, W., H. Duda, S. Lepetz et al. 2013. *Mourir à Pompéi: fouillé d'un quartier funéraire de la nécropole romaine de Porta Nocera (2003-2007)*, I-II. Rome.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΛΑΝΤΖΟΣ – DIMITRIS PLANTZOS

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Τίτλος: Ο Πausanίας και η Παλαιά Ελλάδα: περιήγησις, θεωρία, πολιτισμική μνήμη

Subject: Pausanias and *Old Greece: periegesis, theoria, cultural memory*

Περίληψη: Στο σεμινάριο εξετάζονται οι κυριότερες θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στο έργο του περιηγητή Πausanία. Μέσα από το ίδιο το κείμενο, και την παράλληλη εξέταση της σύγχρονης βιβλιογραφίας, το σεμινάριο μελετά τις έννοιες της «περιηγήσεως», της «θεωρίας» σύμφωνα με την ελληνιστική και ρωμαϊκή σκέψη, και τη συγκρότηση της πολιτισμικής μνήμης στην ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα. Ειδικότερα, εξετάζονται θέματα τοπογραφίας, ιστορίας της αρχαίας τέχνης, και πολιτισμικής κριτικής με βάση το έργο του Πausanία και τις προσεγγίσεις της σύγχρονης έρευνας.

Summary: The seminar focuses on the study of Pausanias and his oeuvre. Through the text itself, as well as the study of contemporary literature, the seminar assesses the Graeco-Roman concepts of *periegesis, theoria*, and cultural memory. Matters of classical topography, history of ancient art, and cultural criticism are also addressed.

Ενδεικτική βιβλιογραφία - Selected bibliography

- Alcock, S.E. 1996. *Graecia Capta. The Landscapes of Roman Greece*. Cambridge.
- Alcock, S.E. 2002. *Archaeologies of the Greek Past. Landscape, Monuments and Memories (W.B. Stanford Lectures)*. Cambridge.
- Alcock, S.E., Cherry, J.F. και Elsner, J. (επιμ.) 2001. *Pausanias. Travel and Memory in Roman Greece*. Oxford.
- Arafat, K.W. 1996. *Pausanias' Greece. Ancient Artists and Roman Rulers*. Cambridge.
- Bingen, J. (επιμ.) 1996. *Pausanias Historien. Huit exposés suivis de discussions, Vandoeuvres-Genève, 15–19 août 1994. Genève*.
- Elsner, J. 1992. “Pausanias: a Greek pilgrim in the Roman world”, *Past & Present* 135.1:3–29.
- Elsner, J. 1995. *Art and the Roman Viewer. The Transformation of Art from the Pagan World to Christianity*. Cambridge.
- Elsner, J. 2007. *Roman Eyes. Visuality and Subjectivity in Art and Text*. Princeton.
- Habicht, C. 1985. *Pausanias' Guide to Ancient Greece*. Berkeley και Los Angeles.

Hutton, W. 2005. *Describing Greece. Landscape and Literature in the Periegesis of Pausanias*. Cambridge.

Παπαχατζής, Ν.Δ. 1963-69. *Παυσανίου*, Ελλάδος Περιήγησις. Αθήνα.

Pausanias, 1918-1935. *Description of Greece*. Cambridge, MA.

Pretzler, M. 2007. *Pausanias. Travel Writing in Ancient Greece*. London.

Ευρυδίκη Κεφαλίδου – Eurydice Kefalidou

Εαρινό εξάμηνο–SpringSemester

Τίτλος: Η κεραμική ως αρχαιολογικό υλικό: ο ‘κύκλος ζωής’ των αρχαίων ελληνικών αγγείων

Subject: Pottery in the Archaeological Record: The life cycle of ancient Greek vases

Περίληψη: Το σεμινάριο επικεντρώνεται στις δύο κύριες παραμέτρους ενός ευρύτατου ερευνητικού ζητήματος της αρχαίας κεραμικής: 1) Την κοινωνική και οικονομική παράμετρο: παραγωγή και εμπόριο/διασπορά της κεραμικής ως μεθόδου για την καλύτερη κατανόηση της αρχαίας τεχνολογίας και οικονομίας και, 2) την ιδεολογική και εικονογραφική παράμετρο: κείμενα, ευρήματα και εικονογραφία. Θα εμβαθύνουμε στη μελέτη και των δύο παραπάνω συνιστωσών και θα προσπαθήσουμε να διευρύνουμε τη μεθοδολογία μας, συνδυάζοντας την μέχρι σήμερα έρευνα με τις νεότερες προσεγγίσεις, η πλειονότητα των οποίων αξιοποιεί τα πορίσματα της εθνοαρχαιολογικής και ανθρωπολογικής επιστήμης. Στο πλαίσιο του μαθήματος γίνεται επίσκεψη στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Συλλογή Αγγείων) και πρακτικές ασκήσεις - εργαστήρια στο Μουσείο του Τμήματός μας.

Summary: The seminar focuses mainly on two central themes within this potentially huge subject: 1) the societal and economic aspect: the production of – and trade in – pottery as a source for understanding the ancient technology and economy, and 2) the ideological and iconographical aspect: vase paintings and other iconographical evidence as a source for understanding the life and thoughts of the ancient Greeks. We will seek to further our knowledge of both themes and if possible to develop new approaches by combining existing expertise with fresh ideas, some of which may come through Ethnoarchaeological research. The seminar includes museum visits and handling sessions.

Ενδεικτική βιβλιογραφία - Selected bibliography

Allison, P. επιμ. 1999. *The Archaeology of Household Activities*. London – New York.

Arthur, J.W. 2003. «Ethnoarchaeology, Pottery, and Technology: Bridging Ethnographic and Archaeological Approaches.», *Reviews in Anthropology*32:359-78.

- Atalay, S. 2012. *Community-Based Archaeology: Research with, by, and for Indigenous and Local Communities*. Berkeley-Los Angeles-London.
- Driessen, J. επιμ. 2013. *Destruction: Archaeological, Philological and Historical Perspectives*, Louvain.
- Hurcombe, L. 2007. *Archaeological Artefacts as Material Culture*. Abingdon – New York.
- Jones, R. επιμ. 2012. *Manure Matters: Historical, Archaeological and Ethnographic Perspectives*. Abingdon – New York.
- Kopytoff I. 2001. «The cultural biography of things: commoditization as process». Στο *The Social Life of Things*, επιμ. A. Appadurai, 64-91. Cambridge.
- Lawall, M. και J. Lund, επιμ. 2011. *Pottery in the Archaeological Record: Greece and Beyond*. Aarhus.
- Lawall, M.L. 2000. «Graffiti, Wine Selling, and the Reuse of Amphoras in the Athenian Agora, ca. 430 to 400 B.C.» *Hesperia* 69: 3-9.
- Peña, J.T. 2007. *Roman Pottery in the Archaeological Record*. Cambridge.
- Pfisterer-Haas, S. 1998. *Wenn der Topf aber nun ein Loch hat ... Restaurierung griechischer Keramik in Antike und Neuzeit (Sonderausstellung im Antikemuseum der Universität Leipzig, 5-8 1998)*. Leipzig.
- Schiffer M.B. 2014. *Behavioral Archaeology: Principles and Practice*, Abingdon-New York.
- Skibo, J.M., W. Michael, M. Graves, και T. Stark, επιμ. 2007. *Archaeological Anthropology: Perspectives on Method and Theory*. Tuscon.
- Skibo, J.M. και M.B. Schiffer, 2008. *People and Things: A Behavioral Approach to Material Culture*. New York.
- Sosna, D. και L. Brunclíková, επιμ. 2016. *Archaeologies of Waste: Encounters with the Unwanted*. Oxford.

3γ. Σεμινάρια ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΣΟΦΙΑ ΖΟΥΜΠΑΚΗ, Διευθύντρια Ερευνών, Ε.Ι.Ε., ΣΟΦΙΑ ΚΡΕΜΥΔΗ,
Διευθύντρια Ερευνών, Ε.Ι.Ε., ΣΕΛΗΝΗ ΨΩΜΑ

SOPHIA ZOUMBAKI, Director of Research, NHRF, SOPHIA KREMYDI,
Director of Research, NHRF, SELENE PSOMA

Χειμερινό εξάμηνο–Winter Semester

Τίτλος: Η οικονομία κατά την Ελληνική και Ρωμαϊκή Αρχαιότητα

Subject: The ancient economy during the Greek and Roman Antiquity

Περίληψη: Το σεμινάριο επικεντρώνεται στην οργάνωση της οικονομίας, καθώς και στην παραγωγή και την κυκλοφορία του νομίσματος των ελληνίδων πόλεων αφενός και των βασιλείων που προέκυψαν από τις κατακτήσεις του Αλεξάνδρου Γ' της Μακεδονίας αφετέρου. Σκιαγραφούνται επίσης οι επιβιώσεις, οι μετασχηματισμοί και οι αλλαγές που συνέβησαν στην οικονομική ζωή των ελληνίδων πόλεων κατά τη ρωμαϊκή περίοδο. Εξετάζονται οι πλουτοπαραγωγικές πηγές, η οργάνωση της εκμετάλλευσής τους, οι θεσμοί που εξυπηρετούν την οικονομία, οι επιπτώσεις στην κοινωνία, οι διαφοροποιήσεις ανά περιοχή και χρονική περίοδο, οι συνέχειες και οι ασυνέχειες, οι εξωτερικοί παράγοντες που δύνανται να επηρεάσουν την οικονομία, ο ρόλος του νομίσματος και της νομισματικής πολιτικής.

Summary: The seminar concentrates on the organization of the economy and on the production and circulation of coinage of the ancient Greek cities and the Hellenistic kingdoms. Survivals, transformations and changes in the economic life of Greek cities during the Roman period will be also sketched. The seminar will focus on natural resources, the organization of their exploitation, the institutions that served the economy, eventual social changes as a result of economy, variations by region and time period, continuities and discontinuities as well as external factors that may affect the economy, coinage and numismatic policy.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selected bibliography

Archibald, Z.H., Davies, J.K. και V. Gabrielsen, επιμ. 2011 *The Economies of Hellenistic Societies. Third to First centuries BC*. Oxford.

Bresson, A. 2000. *La cité marchande*. Bordeaux.

Bresson, A. 2008. *L'économie de la Grèce des cités (fin VIe-Ier siècle a. C.)*, I: *Les structures de la production*, II: *Les espaces de l'échange*. Paris.

Capdetrey, L. 2007. *Le pouvoir séleucide: territoire, administration, finances d'un royaume hellénistique (312-129 avant J.C.)*. Rennes.

- Capdetrey, L. και C. Hasenohr, επιμ. 2012. *Agoranomes et édiles. Institutions des marchés antiques, Scripta Antiqua 44*. Bordeaux.
- Harris, E., Lewis, D. και M. Woolmer, επιμ. 2015. *The Ancient Greek Economy. Markets, Households and City-States*, Cambridge.
- Kay, Ph. 2014. *Rome's economic revolution*, Oxford.
- Kremydi, S. και M.-Chr. Marcellesi, 2019. *Les Alexandres après Alexandre. Histoire d'une monnaie commune*. Meletemata 81, Athènes.
- Scheidel W., Morris I. και R. Saller, 2007. *The Cambridge Economic History of the Greco-Roman World*, Cambridge.

ΣΟΦΙΑ ANEZIRH – SOPHIA ANEZIRI

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Τίτλος: Οι λιγότερο θρησκευτικές όψεις της θρησκείας

Subject: The less religious sides of religion

Περίληψη: Σκοπός του σεμιναρίου είναι να προσεγγίσει ζητήματα οργάνωσης, διαχείρισης και οικονομίας που αφορούν τη θρησκεία και τη λατρεία στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, όπως τη διοργάνωση και διεξαγωγή των λατρευτικών πράξεων, τη διευθέτηση των λατρευτικών χώρων, τη διαχείριση και αξιοποίηση της ιερής περιουσίας, την καταγραφή, συντήρηση ή ανακύκλωση των αναθημάτων. Θα εξεταστούν θέματα που σχετίζονται με ιερά και λατρείες των ελληνικών πόλεων, Συμπολιτειών και Αμφικτυονιών, γενών, φρατριών, σωματείων, αλλά και με ιερά μη ελληνικού τύπου και θα γίνει προσπάθεια να αναδειχθεί η θέση των λατρειών αυτών εντός των εκάστοτε κοινοτήτων.

Summary: The aim of this seminar is to approach issues of organization, management and economy related to religion and worship in the ancient Greek world: the organization of the acts of worship, the arrangement of the sanctuaries, the management of the sacred property, the registration and recycling of votive offerings etc. The focus will be on sanctuaries and cults of the Greek cities, confederations, *gene*, phratries, associations, but also on non-Greek sanctuaries and on the position of the cults within the respective communities.

Ενδεικτική βιβλιογραφία – Selected bibliography

- Caneva S. G., επιμ. 2020. *The materiality of Hellenistic Ruler Cults. Kernos suppl.* 36. Liège.
- Chanotis, A. 2011. «Festivals and contests». In *Thesaurus Cultus et Rituum Antiquorum* VII. Los Angeles, 1-43, 160-172.

- Chankowski, V. 2019. *Parasites du Dieu. Comptables, financiers et commerçants dans la Délos hellénistiques*. BEFAR 384. Paris.
- Dasen, V. και Piérart. M., επιμ. 2005. *Ἰδία καὶ δημοσία. Les cadres « privés » et « publics » de la religion grecque antique*. Kernos Supplément 15. Liège.
- Dignas, B. 2002. *Economy of the Sacred in Hellenistic and Roman Asia Minor*. Oxford.
- Eijnde, F. van den, Blok, J. H. και R. Strootman, επιμ. 2018. *Feasting and Polis Institutions*. Leiden – Boston.
- Horster, M. 2004. *Landbesitz griechischer Heiligtümer in archaischer und klassischer Zeit*. Berlin – New York.
- Horster, M. και A. Klöckner, επιμ. 2013. *Cities and Priests. Cult personnel in Asia Minor and the Aegean Islands from the Hellenistic to the Imperial period*. Berlin – Boston.
- Migeotte, L. 2014. *Les finances des cités grecques aux périodes classique et hellénistique*. Paris.
- Papazarkadas, N. 2011. *Sacred and Public Land in Ancient Athens*. Oxford.

ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (με τη συνεπικουρία του **Γιώργου Μητρόπουλου**)
NIKOS GIANNAKOPOULOS (with the cooperation of **George Mitropoulos**)

Εαρινό εξάμηνο – Spring semester

Τίτλος: Η επέκταση της Ρώμης στον ελληνικό κόσμο (ύστερος 3^{ος} αιώνας π.Χ. - 1^{ος} αι. π.Χ.)

Subject: The expansion of Rome in the Greek World (late 3rd cent. B.C - 1st cent. BC)

Περίληψη: Σκοπός του σεμιναρίου είναι η μελέτη των ιστορικών εξελίξεων που οδήγησαν στην εμπέδωση της ρωμαϊκής κυριαρχίας στον ελληνικό κόσμο από τον ύστερο 3^ο αιώνα π.Χ. έως τον 1^ο αιώνα π.Χ. Εξετάζονται οι σχέσεις μεταξύ της Ρώμης και των ελληνικών κρατών καθώς και η επίδραση της Ρώμης στην εσωτερική κοινωνική και πολιτική εξέλιξη τους και την εξωτερική πολιτική τους. Το σεμινάριο βασίζεται στην κριτική επεξεργασία πρωτογενών πηγών (γραμματειακών, επιγραφικών, νομισματικών) και της σύγχρονης βιβλιογραφίας. Τα ακριβή θέματα των μαθημάτων και των εργασιών των φοιτητών θα συνορισθούν με βάση τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων.

Summary: The aim of this seminar is to study the historical developments that led to the consolidation of Roman rule over the Greek World from the late 3rd to the 1st centuries BC. The focus is on the relations between Rome and the various Greek states, on the impact of Rome on the Greek states' socio-political life and foreign policy. The seminar is based on the critical examination of both primary sources (literary, epigraphical, numismatic) and modern bibliography. The precise themes of

each session and of the students' assignments will be co-defined by the participant's interests.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selective Bibliography

- Deininger, J. 1971. *Der politische Widerstand gegen Rom in Griechenland. 217-86 v. Chr.* Berlin-New York: Walter de Gruyter.
- Eckstein, A. M. 2008. *Rome enters the Greek East.* Oxford: Blackwell Publishing.
- Ferrary, J.-L. 1988. *Philhellenisme et impérialisme: Aspects idéologiques de la conquête romaine du monde hellénistique, de la seconde guerre de Macédoine à la guerre contre Mithridate.* Paris: École Française de Rome.
- Gruen, E. 1984. *The Hellenistic World and the Coming of Rome.* Berkeley: University of California Press.
- Kallet-Marx, R. 1995. *Hegemony to Empire: The Development of the Roman Imperium in the East from 148 to 62 B.C.* Berkeley: University of California Press.
- Pfeilschifter, R. 2005. *Titus Quinctius Flamininus. Untersuchungen zur römischen Griechenlandpolitik.* Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Sherk, R. K. 1969. *Roman Documents from the Greek East. Senatus Consulta and Epistulae to the Age of Augustus.* Baltimore: Johns Hopkins Press.
- Touloumakos, J. 1967. *Der Einfluss Roms auf die Staatsform der Griechischen Stadtstaaten des Festlandes und der Inseln im erster und zweiten Jhdt. v. Chr.* Göttingen: Georg-August Universität zu Göttingen.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΑΡΤΖΩΚΑ – ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΟΥΜΠΕΚΑΣ / ALEXANDRA BARTZOKA – DIMITRIS ROUMBEEKAS

Εαρινό Εξάμηνο/Spring Semester

Θέμα: Εμβάθυνση σε πρωτογενείς πηγές της ελληνικής Αρχαιότητας: επιγραφές και πάπυροι

Subject: Study of primary sources of Greek Antiquity: inscriptions and papyri

Περίληψη: Το σεμινάριο αποτελεί συνεργασία του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας και Φιλολογίας και συγκεκριμένα των γνωστικών αντικειμένων της Αρχαίας Ιστορίας-Επιγραφικής και της Παπυρολογίας. Στο πλαίσιο του σεμιναρίου οι μεταπτυχιακοί φοιτητές θα ασκηθούν στην επεξεργασία επιγραφών και παπύρων που ρίχνουν φως σε διάφορες πτυχές του δημόσιου και ιδιωτικού βίου της αρχαιότητας (π.χ. ψηφίσματα, συνθήκες, επιστολές, διατάγματα, συμβάσεις, νόμους, αιτήσεις, λογαριασμούς, καταλόγους κ.ά.). Θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις εκδόσεις και τη

βιβλιογραφία, στις τεχνικές μεταγραφής, μετάφρασης και στον σχολιασμό. Οι μετέχοντες θα εξοικειωθούν στις μεθόδους και τα εργαλεία με τα οποία καθίσταται εφικτή η διάχυση των επιγραφών και παπύρων σε ευρύτερο κοινό. Τα κείμενα που θα συντάξουν με κατάλληλη επεξεργασία θα εμπλουτίσουντο περιεχόμενο του αναβαθμισμένου ιστότοπου ΝΑΥΤΙΛΟΣ και θα φέρουν το όνομά του συντάκτη τους.

Summary: The seminar is a collaboration between the Department of History-Archaeology and the Department of Philology and specifically between the Ancient History-Epigraphy and the Papyrology. During the seminar, postgraduate students will work on inscriptions and papyri that shed light on various aspects of the public and private life in antiquity (e.g. decrees, treaties, letters, edicta, contracts, laws, petitions, accounts, lists etc.). Emphasis will be placed on publications and bibliography, transcription and translation techniques, and commentary. Participants will become familiar with the methods and tools that enable the dissemination of inscriptions and papyri to a wider audience. The texts they will write after appropriate editing will enrich the content of the NAVTILOS website bearing the name of their author.

Ενδεικτική βιβλιογραφία και ιστοσελίδες/Selected bibliography and websites

- Ανθολόγιο 2018. Επιγραφές και πάπυροι της μετακλασικής αρχαιότητας (κείμενα, μετάφραση, σχολιασμός)*, επιμ. Σ. Ανεζίρη. Αθήνα
- Attic Inscriptions Online (AIO)* <http://www.atticinscriptions.com/>
- Bagnall, R. S. 2009. *The Oxford Handbook of Papyrology*. Oxford
- Duke Data Bank of Documentary Papyri (DDbDP)* <https://www.papyri.info/>
- Guarducci, M. 2019. *Η Ελληνική Επιγραφική από τις απαρχές ως την ύστερη ρωμαϊκή αυτοκρατορική περίοδο*, μτφρ. Κ. Κουρεμένος. Αθήνα (ιταλ. έκδοση του 1987)
- Heidelberger Gesamtverzeichnis der griechischen Papyrusurkunden Ägyptens (HGVA)* <http://www.rzuser.uni-heidelberg.de/%7Egv0/>
- Inscriptiones Graecae Digitale Edition (IG) <http://telota.bbaw.de/ig/>
- Παπαθωμάς, Α. 2013. *Ανθολόγιο αρχαίων ελληνικών και λατινικών παπύρων*, Αθήνα
- Παπαθωμάς, Α. 2019. *Εισαγωγή στην Παπυρολογία*. Αθήνα
- Rhodes, P. J. – Osborne, R. 2003. *Greek historical inscriptions, 404-323 BC*. Oxford
- Turner, E. G. 1989. *Ελληνικοί πάπυροι. Εισαγωγή στη μελέτη και τη χρήση των παπυρικών κειμένων*, μτφρ. Γ. Μ. Παράσογλου. Αθήνα (αγγλ. έκδοση του 1968)

EUROPEAN MASTER IN CLASSICAL CULTURES

Υπεύθυνοι: Καθηγ. Σελήνη Ψωμά, Αναπλ. Καθηγ. Σοφία Ανεζίρη, Αναπλ. Καθηγ. Νίκος Γιαννακόπουλος

Το EuropeanMasterinClassicalCultures -(EMCC)- είναι ένα διεθνές ευρωπαϊκό πρόγραμμα με αντικείμενο τις κλασικές σπουδές, στο οποίο συμμετέχουν 15 πανεπιστήμια από οκτώ ευρωπαϊκές χώρες (πίνακας των παν/μίων και των αντίστοιχων υπευθύνων παρακάτω).

Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος προβλέπεται η δυνατότητα για τους συμμετέχοντες σπουδαστές να φοιτήσουν κατ' ελάχιστο σε δύο από τα συνεργαζόμενα πανεπιστημιακά ιδρύματα και επιπλέον -αν το επιθυμούν-να συντάξουν τη διπλωματική τους εργασία υπό την εποπτεία καθηγητών δύο διαφορετικών πανεπιστημίων. Στους φοιτητές που επιλέγονται να φοιτήσουν στο «EuropeanMasterinClassicalCultures» απονέμεται μετά το πέρας των σπουδών τους Διπλό ή Πολλαπλό Δίπλωμα. Βασική αρχή απετέλεσε εξ αρχής να γίνουν σεβαστές οι ιδιαιτερότητες των ήδη ισχυόντων κανονισμών και όρων λειτουργίας των μεταπτυχιακών προγραμμάτων των συμμετεχόντων Πανεπιστημίων.

Περισσότερες πληροφορίες για τη διάρθρωση των σπουδών, τις προϋποθέσεις εισαγωγής και τις αιτήσεις στο www.eu-classical-cultures.eu ή στους πανεπιστημιακούς συντονιστές.

Departmental Coordinators: Prof. S. Psoma, Assoc. Prof. S. Aneziri, Assoc. Prof. N. Giannakopoulos

The **European Master in Classical Cultures (EMCC)** is a European postgraduate programme, uniting eleven European universities of eight European countries in the common plan to create a coordinated course of Master's studies in the field of the Classics (Ancient History, Classical Philology, Classical Archaeology and adjacent disciplines). Students admitted to the programme «European Master in Classical Cultures», must follow the legal provisions of the host university. They will complete all course requirements and the regulations about these courses at no fewer than two and no more than three universities. They must also acquire a minimum of 30 ETCS points at each of two partner universities of different national languages. Students who have validated 120 ECTS credits according to existing regulations will receive a double or a multiple degree and a diploma supplement.

For more information visit www.eu-classical-cultures.eu or consult the departmental coordinators.

Συνεργαζόμενα Πανεπιστήμια / Affiliated Universities

1. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών /
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας - National and Kapodistrian University of
Athens / Department of History and Archaeology
2. Westfälische Wilhelms Universität Münster / Seminar für Alte Geschichte /
Institut für Epigraphik
3. Leopold-Franzens-Universität Innsbruck / Institut für Alte Geschichte und
Altorientalistik
4. Istanbul Üniversitesi / Seminar für Alte Geschichte im Rahmen des Instituts für
Geschichte
5. Università degli Studi di Perugia / Dipartimento di Scienze Storiche
6. Uniwersytet im. Adam Mickiewicza, Poznan / Historisches Institut
7. Universität Hamburg / Historisches Seminar – Arbeitsbereich Alte Geschichte
8. Universität Freiburg / Archäologisches Seminar
9. Università degli Studi di Roma Tre / Dipartimento di studi sul mondo antico
10. University of Cyprus / Faculty of Classics and Philosophy
11. Université Toulouse Le Mirail / Département d'histoire ancienne
12. Deutsches Archäologisches Institut (DAI) Rom (Prof. Dr. Fr. Flers- Prof. Dr. Ort.
Dally)
13. Universidad de Valladolid
14. Università degli studi di Palermo
15. Universidad de Salamanca